

Anita Vulić-Prtorić

UPITNIK PSIHOSOMATSKIH SIMPTOMA

Priručnik, normativni
podatci i upitnici

SVEUČILIŠTE U ZADRU

UPITNIK PSIHOSOMATSKIH SIMPTOMA

Priručnik, normativni podatci i upitnici

Anita Vulić-Prtorić
UPITNIK PSIHOSOMATSKIH SIMPTOMA
Priručnik, normativni podatci i upitnici

Za nakladnika
Dijana Vican, rektorica

Povjerenstvo za izdavačku djelatnost
Josip Faričić, predsjednik

Recenzenti
Slavka Galić
Irena Burić

Lektorica
Edita Medić

Grafičko oblikovanje i prijelom
Sveučilište u Zadru

ISBN
978-953-331-245-3

Anita Vulić-Prtorić

UPITNIK PSIHOSOMATSKIH SIMPTOMA

Priručnik, normativni podatci i upitnici

Zadar, 2019.

SADRŽAJ

PREGOVOR	6
Uvjeti internetske upotrebe	7
Način citiranja	7
1. UVOD	8
2. OPIS I PRIMJENA UPITNIKA PSS	15
2.1. Opis upitnika	15
2.2. Područje primjene	16
2.3. Način primjene	17
2.4. Način bodovanja	17
3. PSIHOMETRIJSKE KARAKTERISTIKE UPITNIKA PSS	20
3.1. Objektivnost	20
3.2. Valjanost	22
3.3. Osjetljivost	23
3.4. Pouzdanost	23
4. DESKRIPTIVNI STATISTIČKI PODATCI	25
4.1. Rezultati dobiveni u normativnom uzorku	25
4.2. Rezultati s obzirom na dob i spol sudionika	25
4.3. Rezultati dobiveni u kliničkim uzorcima	27

5.	ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA	30
5.1.	Analiza i interpretacija na razini pojedinih simptoma	30
5.2.	Analiza i interpretacija s obzirom na ukupni rezultat	34
5.3.	Analiza i interpretacija s obzirom vrstu simptoma	37
5.4.	Analiza i interpretacija s obzirom na zdravstveni status	38
5.5.	Analiza i interpretacija u odnosu na podatke o povezanosti rezultata u PSS-u s drugim, relevantnim pokazateljima	42
5.6.	Prikaz slučaja	45
6.	LITERATURA	50
7.	PRILOZI – TABLICE	55
	A – Tablice sa statističkim podacima po česticama	56
	B – Tablice sa statističkim podacima po klasterima	70
	C – Tablice decila	73
8.	PRILOZI – UPITNICI	80
	A - UPITNICI NA HRVATSKOM JEZIKU	81
	B - UPITNICI NA STRANIM JEZICIMA	91

PREDGOVOR

Upitnik psihosomatskih simptoma (PSS) instrument je za procjenu tjelesnih simptoma u djece, adolescenata i odraslih. Namijenjen je sudionicima u dobi od 10. godine nadalje, premda se zbog svoje jednostavnosti može primjenjivati i u mlađim skupinama, osobito ako se radi o individualnoj primjeni. Prednost Upitnika PSS-a njegova je jednostavnost primjene, a svojim sustavom odgovaranja vrlo je prihvatljiv školskoj djeci. Može se primijeniti u kliničkoj procjeni, planiranju, praćenju i evaluaciji psihološkog tretmana te savjetovanju, znanstvenim istraživanjima i sl. Sastoji se od liste sa 35 tjelesnih simptoma iz 7 organskih sustava (pseudoneurološki, kardiovaskularni, muskulatorni, respiratorni, gastrointestinalni, dermatološki i bol / osjećaj slabosti) te dopunskih pitanja kojima se prikupljaju podatci o nekim drugim pokazateljima zdravstvenog statusa i doživljavanju bolnih simptoma, a u skladu s novim kriterijima i preporukama u DSM-5 (APA, 2014).

Premda je vrijeme ispunjavanja relativno kratko (10-15 min.), PSS-om je moguće dobiti vrlo širok spektar informacija: o broju i učestalosti tjelesnih simptoma, o vrsti simptoma i ometanju u svakodnevnom životu, o bolnim simptomima i njihovu intenzitetu te procjeni općeg zdravstvenog stanja.

Upitnik je dostupan u 3 istovjetne verzije kojima se prikupljaju podatci tjelesnih simptoma dobiveni samoprocjenom djeteta, adolescenta ili odrasle osobe, zatim podatci o simptomima kod djeteta ili adolescenta dobiveni procjenom roditelja ili skrbnika, kao i neke druge osobe (npr. liječnika). Na taj je način moguće uspoređivati percepciju simptoma različitih procjenjivača, njihovo slaganje, ali i sličnosti u doživljavanju simptoma djeteta i roditelja.

PSS je nastajao tijekom desetak godina brojnim provjerama i istraživanjima. Kao temeljni okvir za izradu ovog upitnika poslužile su dijagnostičke smjernice u DSM klasifikacijskom sustavu te upitnici i skale procjene koji se upotrebljavaju na području psihosomatike, somatizacije i somatoformnih poremećaja. U upitniku je zadržan naziv *psihosomatski*, premda se za navedene simptome u sličnim mjernim instrumentima upotrebljavaju i nazivi *medicinski neobjašnjivi tjelesni simptomi* (*medically unexplained symptoms – MUS*), *tjelesne tegobe*, *funkcionalni somatski simptomi* (*FSS*), *somatoformni simptomi* i sl.

U priručniku su opisani osnovni psihometrijski pokazatelji PSS-a, dobiveni u uzorku od 1637 sudionika, djece, adolescenata i odraslih osoba. Statistički pokazatelji dobiveni u normativnom i kliničkom uzorku prikazani su u tablicama u Prilogu. Također, dio su priručnika smjernice za interpretaciju dobivenih rezultata te primjerci Upitnika PSS.

Upitnik PSS pripada A-kategoriji psihodijagnostičkih sredstava i mogu ga upotrebljavati stručnjaci različitih struka koji se bave ovom problematikom – psiholozi, psihijatri, liječnici, socijalni radnici, pedagozi, edukacijski rehabilitatori i dr.

Uvjeti internetske upotrebe

Upitnik psihosomatskih simptoma (PSS) sadrži informacije vezane za opis, primjenu, analizu i interpretaciju Upitnika PSS, kao i tablice, slike i upitnike PSS na hrvatskom i stranim jezicima. Djelo je objavljeno na internetskim stranicama Sveučilišta u Zadru kako bi se omogućio besplatan pristup korisnicima i upotreba u njihovom stručnom i istraživačkom radu. Navedeno djelo vlasništvo je Sveučilišta u Zadru i zaštićeno je autorskim pravima opisanima na web stranici Morepress https://morepress.unizd.hr/index_hr.php. Niti jedan dio ovog djela ne smije se mijenjati, objavljivati ili na bilo koji način iskorištavati, osim ako je to izričito dopustio izdavač djela.

Upitnici, koji su sastavni dio ovog djela, mogu se besplatno preuzimati i upotrebljavati u nekomercijalne svrhe. Svaka upotreba navedenog djela podrazumijeva navođenje izvora na ispod opisani način.

Način citiranja:

Vulić-Prtorić, A. (2019) **Upitnik psihosomatskih simptoma – PSS: priručnik, normativni podatci i upitnici**. Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.

Napomena:

Pojmovi koji se upotrebljavaju u ovom priručniku, a koji imaju rodni značaj, bez obzira na to upotrebljavaju li se u muškom ili ženskom rodu, obuhvaćaju na jednak način i muški i ženski rod.

Procjena različitih tjelesnih pritužbi sastavni je dio brojnih psiholoških postupaka, bez obzira na to radi li se o procjeni i tretmanu osoba sa simptomima somatizacije ili pak o postupcima u kojima su tjelesni simptomi dominantni izvor dodatne patnje, npr. prilikom pripreme za neku medicinsku intervenciju koja izaziva napetost i strah ili u prilagodbi na kronične bolesti. Tjelesni simptomi sastavni su dio različitih psihičkih problema i poremećaja, osobito iz skupine anksioznih i depresivnih poremećaja, a dominantno su obilježje nekih duševnih poremećaja koji se mogu javiti već u ranoj dobi, djetinjstvu i adolescenciji (poput poremećaja hranjenja, spavanja, eliminiranja, disanja i dr.).

Različita terminologija upotrebljava se za opisivanje ovih simptoma, npr. *medicinski neobjašnjivi tjelesni simptomi (MUS)*, *funkcionalni somatski simptomi (FSS)*, *psihosomatski simptomi*, *somatoformni simptomi* i sl.

O psihosomatskim simptomima govorimo kada se tjelesni simptomi javljaju pod utjecajem emocionalnih čimbenika, a uključuju jedan organski sustav, obično pod kontrolom autonomnog živčanog sustava. U blažem intenzitetu ti su simptomi sastavni dio razvoja svake osobe, no kada postanu toliko neugodni da ometaju svakodnevno funkcioniranje, mogu dovesti do oštećenja organa i razvoja psihičkih poremećaja. U službenim klasifikacijskim sustavima najčešće su opisivani u kategoriji različitih psihosomatskih i somatoformnih poremećaja. Pritom se razlikovanje jedne od druge skupine poremećaja temeljilo na nalazu o oštećenju organskog sustava: kod **somatoformnih** poremećaja postoje neugodni psihološki čimbenici i tjelesni simptomi, ali nema općeg zdravstvenog stanja kojem se može pripisati taj tjelesni simptom (nema anatomskih promjena), dok se kod **psihosomatskih** poremećaja evidentiraju neugodni psihološki čimbenici i tjelesni simptomi i postoji opće zdravstveno stanje kojem se može pripisati taj tjelesni simptom.

Zanimljivo je vidjeti konceptualne promjene u službenim klasifikacijskim sustavima koje su prethodile današnjoj definiciji i pristupu tjelesnim simptomima. U prvom izdanju američkog *Dijagnostičkog i statističkog priručnika za mentalne poremećaje* (DSM-I, 1952) uveden je termin psihosomatski poremećaj. U toj je skupini bio čitav niz poremećaja: alergijske reakcije, angina pectoris, angioneuritični edem, aritmije, arterijska

hipertenzija, bronhalna astma, gastroduodenalni ulkus, dijabetes, dismenoreja, hiperinzulinizam, hipertireoza, iritabilni kolon, kardiospazam, migrena, neurodermatitis, reumatoidni artritis, tahikardija, ulcerozni kolitis, urtikarija i dr. Psihosomatski poremećaji danas se općenito opisuju i klasificiraju s obzirom na organski sustav koji je uključen u simptomatologiju: kardiovaskularni (hipertenzija, tahikardija, angina pectoris, infarkt miokarda i dr.), respiratorni (astma, tuberkuloza), endokrinološki (šećerna bolest, hipoglikemija), gastrointestinalni (mučnina, povraćanje, gastritis, čir na želucu), dermatološki (akne, neurodermatitis) i dr. Shodno tome, odabir simptoma za različite mjerne instrumente također najčešće slijedi podjelu na ove organske sustave. Tako je učinjeno i pri konstrukciji Upitnika PSS (vidi Tablicu 1 na str. 18).

U drugom izdanju (DSM-II, 1968) ova skupina tjelesnih simptoma opisana je pod nazivom psihofiziološki autonomni i visceralni poremećaji, da bi se u sljedećim izdanjima priručnika (DSM-III, 1980; DSM-III-R, 1987 i DSM-IV, 1994) rabio naziv somatoformni poremećaji.

U grupi somatoformnih poremećaja nalazilo se 7 poremećaja: somatizacija, nediferencirani somatoformni poremećaj, konverzivni poremećaj, poremećaj osjeta boli, hipohondrija, poremećaj sheme vlastitog tijela, somatoformni poremećaj (neodređeni oblik). Navedeni poremećaji imaju različitu etiološku pozadinu i svaki od njih ima specifični set simptoma i kriterija za dijagnostiku. Bitno obilježje **somatizacije** tjelesne su ili somatske pritužbe bez nekog vidljivog organskog nalaza koji bi ih objasnio ili bez nekog poznatog fiziološkog mehanizma koji bi objasnio nalaze. Također postoji pretpostavka da su s njima povezani psihološki čimbenici ili nesvjesni konflikti koji objašnjavaju prisutan simptom. Ove tegobe za osobu predstavljaju takav problem da oštećuju njezino funkcioniranje na socijalnom, akademskom i drugim važnim područjima. Simptomi koji se pritom javljaju obuhvaćaju bolove na različitim tjelesnim lokalizacijama, gastrointestinalne simptome, seksualne te pseudoneurološke simptome (Okvir 1).

OKVIR 1. Simptomi somatizacije (prema DSM-IV)

Simptomi boli	Pseudoneurološki simptomi
<ul style="list-style-type: none"> • u području glave • u području abdomena • u području leđa • u području zglobova • u području udova • u području prsa • u području rektuma • menstrualni grčevi • bolovi tijekom mokrenja. 	<ul style="list-style-type: none"> • oštećenje koordinacije ili ravnoteže • lokalizirana slabost ili paraliza • otežano gutanje • afonija • gluhoća • retencija urina • halucinacije • dvoslike, sljepoća • napadi grčeva • gubitak osjeta dodira ili boli • disocijativni simptomi, poput amnezije ili gubitka svijesti.
Seksualni simptomi	Gastrointestinalni simptomi
<ul style="list-style-type: none"> • nezainteresiranost • smetnje erekcije • neredovite menstruacije • pojačano menstrualno krvarenje. 	<ul style="list-style-type: none"> • mučnina • nadutost • povraćanje • proljev • osjećaj gađenja prema različitim vrstama hrane.

Nediferencirani somatoformni poremećaj vrlo je sličan somatizaciji, ali je za donošenje dijagnoze potreban manji broj simptoma. **Konverzivni poremećaj** uključuje simptome koji ukazuju na povezanost s nekim neurološkim oštećenjem, iako medicinski nalazi pokazuju da tjelesni organi i živčani sustav normalno funkcioniraju. Najčešće se radi o smetnjama vida, sluha, osjećajima oduzetosti, neugodnim kožnim osjetima i sl. U slučaju **poremećaja osjeta boli** dominantan je simptom boli koji značajno ometa svakodnevno funkcioniranje, a za takvo stanje ne postoji organska podloga. **Hipohondrija** je oblik somatoformnog poremećaja u kojem je osoba preplavljena strahom od neke teške i ozbiljne bolesti, a u **poremećaju sheme vlastitog tijela** zaokupljena je zamišljenim ili prenatlaženim nedostatkom vlastitog izgleda. Posljednja skupina, **somatoformni poremećaji (neodređeni oblik)**, uključuje sve one skupine simptoma koji u potpunosti ne ispunjavaju kriterije za neki od navedenih poremećaja.

Premda se danas u svakodnevnoj kliničkoj praksi većina navedenih termina i dalje koristi, u DSM-5 klasifikaciji došlo je do rekonceptualizacije cijelog ovog područja i za ovu skupinu simptoma uvedena je nova kategorija: poremećaji sa somatskim simptomima i srodni poremećaji (Okvir 2).

OKVIR 2. DSM-5 dijagnostički kriteriji za poremećaj sa somatskim simptomima F45.1 (APA, 2014., str. 311)

DSM-5 dijagnostički kriteriji za poremećaj sa somatskim simptomima F45.1

- A. Jedna ili više tjelesnih tegoba koje dovode do klinički značajne patnje ili koje kao posljedicu imaju značajno ometanje svakodnevnog života.
- B. Prekomjerne misli, osjećaji ili ponašanje vezano za tjelesne simptome ili s tim vezane misli koje se očituju u sljedećim karakteristikama:
1. nerazmjerne i stalne misli o ozbiljnosti vlastitih simptoma
 2. stalna visoka razina anksioznosti zbog zdravlja ili simptoma
 3. simptomima ili brizi o zdravlju posvećuje se previše vremena ili energije.
- C. Iako pojedini tjelesni simptomi ne moraju biti stalno prisutni, stanje u kojem osoba ima simptome dugotrajno je (dulje od 6 mjeseci).

Potrebno je odrediti: a) radi li se o tjelesnim simptomima s **dominirajućom boli**; b) radi li se o **perzistirajućim** simptomima (koji traju dulje od 6 mjeseci) i c) težinu simptoma: **blaga** (postojanje samo jednog od 3 pokazatelja navedenih pod B), **umjerena** (postojanje dvaju ili više pokazatelja navedenih pod B), **teška** (postojanje dvaju ili više pokazatelja navedenih pod B), a uz to se osoba žali na brojne tjelesne smetnje).

Kategorija *poremećaja sa somatskim simptomima i srodnim poremećajima* uključuje:

- poremećaje sa somatskim simptomima
- anksiozni poremećaj zbog bolesti
- konverzivni poremećaj (poremećaj s funkcionalnim neurološkim simptomima)
- psihološke faktore koji utječu na druga zdravstvena stanja
- umišljeni poremećaj
- drugi specificirani poremećaj sa somatskim simptomima i srodni poremećaj
- nespecificirani poremećaj sa somatskim simptomima i srodni poremećaj.

Zajedničko obilježje svih navedenih poremećaja istaknuti su tjelesni simptomi povezani s klinički značajnom patnjom i teškoćama u svakodnevnom funkcioniranju. Dijagnoza navedenih poremećaja temelji se na tjelesnim simptomima i uznemirujućim mislima, osjećajima i ponašanjima koji se javljaju kao reakcija na te simptome. To znači da se naglasak stavlja ne toliko na (često medicinski neobjašnjive) somatske simptome same po sebi, već na način na koji ih osoba interpretira, doživljava i nosi se s njima. Klinička procjena stoga je proširena i obuhvaća afektivne, kognitivne i bihevioralne aspekte somatskih simptoma i najčešće se zahtijeva višedimenzionalni pristup. Stoga su u psihodijagnostici od velike pomoći tzv. algoritmi procjene tjelesnih simptoma. U Okviru 3 prikazan je primjer jednog takvog algoritma koji obuhvaća sva četiri navedena elementa, zajedno s pripadajućim mjernim instrumentima kojima se ti aspekti zahvaćaju u najvećoj mjeri. PSS je u tom primjeru jedan od 4 mjerna instrumenta iz *algoritma*.

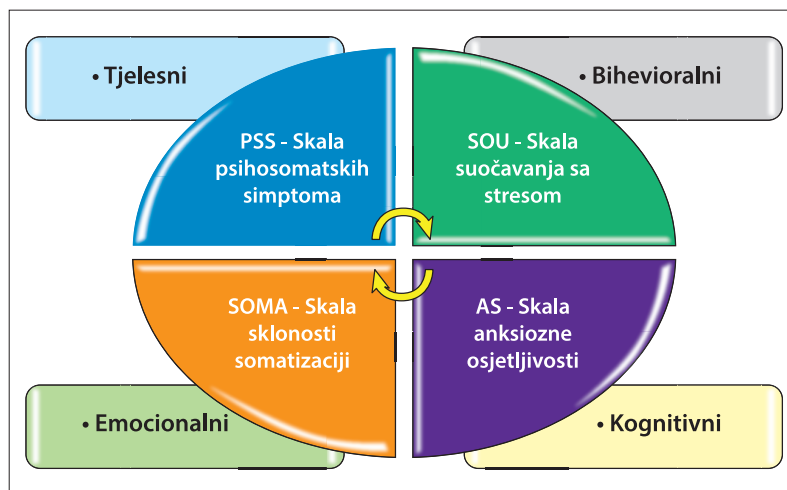
Tjelesni aspekt dominantno je zastupljen u upitnicima i listama procjene koje sa-

drže popise tjelesnih simptoma (za pregled vidi u Zijlema i sur., 2013; van Driel i sur., 2018), poput *Upitnika psihosomatskih simptoma - PSS* kojim se prikupljaju podatci o broju tjelesnih simptoma koje je dijete, adolescent ili odrasla osoba doživjela u protekla 3 mjeseca, čestini njihova pojavljivanja u tom razdoblju te stupnju u kojem su ometali svakodnevni život. Također se dobiva informacija o zdravstvenom statusu, tj. percepciji vlastitog zdravlja, te prisutnosti drugih, već dijagnosticiranih tjelesnih bolesti zbog kojih osoba često mora k liječniku.

Emocionalni aspekt najčešće uključuje neke mjere tjelesnih posljedica emocionalnog doživljavanja, poput npr. *Skale somatizacije - SOMA* (iz Skale strahova i anksioznosti SKAD-62; Vulić-Prtorić, 2004) kojom se ispituju tjelesni simptomi koji se javljaju u situacijama kada osoba doživljava neku emocionalnu napetost i neugodu. Na taj način dobivamo informaciju je li osoba sklona u situacijama stresa reagirati dominantno tjelesnim simptomima i jesu li tjelesni simptomi značajno povezani s anksioznosti.

Kognitivni aspekt obuhvaća interpretaciju tjelesnih simptoma i u tom smislu su najkorisnije skale poput onih kojima se ispituje anksiozna osjetljivost. Tako se npr. *Skalom anksiozne osjetljivosti AS*, koja je također jedna od subskala SKAD-62, ispituju tjelesnim simptomima pridružene njihove kognitivne interpretacije, što je osobito značajno za ranu identifikaciju osoba sklonih paničnim napadima i za planiranje terapijskih postupaka.

Bihevioralni aspekt doživljavanja tjelesnih simptoma uključuje sva ona ponašanja koja pokazuju načine na koje se osoba nosi sa svojim simptomima te što čini u situacijama napetosti i stresa. Ovi podatci mogu se dobiti iz mjera suočavanja sa stresom, poput npr. *Skale suočavanja sa stresom - SUO* (Vulić-Prtorić, 2002).

OKVIR 3.
Algoritam procjene tjelesnih simptoma

Velik broj djece i odraslih doživljava različite tjelesne simptome koji su sastavni dio odrastanja, sazrijevanja ili nekih zdravstvenih stanja. Na primjer, brojni tjelesni simptomi koji se javljaju tijekom puberteta povezani su s ubrzanim rastom, hormonalnim promjenama i promjenama u životnim navikama adolescenta. U takvim slučajevima rezultat na skali tjelesnih simptoma može biti povišen, a da na mjerama iz ostala tri područja ostane u granicama prosjeka ili ispod njega. Tada se može raditi o osobi kod koje je pojava tjelesnih simptoma vezana za uobičajene promjene vezane za određeno životno razdoblje ili pak za neka kronična ili akutna zdravstvena stanja. Tako se u ranijim istraživanjima Upitnikom PSS pokazalo da u razdoblju adolescencije dolazi do sve učestalijeg doživljavanja bolova u leđima, umora i nedostatka energije, i to kako kod djevojaka tako i kod mladića (Vulić-Prtorić, 2016). Treba dodati da se ovakav nalaz u kojem su samo pokazatelji tjelesnih simptoma povišeni, a u ostala su tri područja prosječni ili ispodprosječni, može dobiti i kod osoba s aleksitimijom ili kod osoba koje imaju funkcionalne tjelesne simptome (vidi opširnije u Grgurić i sur. (2008) o dijagnostičkom algoritmu za razlikovanje funkcionalne od psihogene abdominalne boli kod djece).

No ako je rezultat povišen na mjerama tjelesnog i emocionalnog aspekta doživljavanja tjelesnih simptoma, a osoba navodi da ne boluje od neke bolesti, treba ispitati radi li se o osobi koja je iz nekog razloga napeta i pretvaraju li se emocionalna napetost, strah ili tuga u tjelesne simptome. Ako, k tome, postoji i sklonost da se ti simptomi katastrofično interpretiraju (što se može vidjeti iz rezultata na mjerama kognitivnog aspekta doživljavanja tjelesnih simptoma), postoji rizik da je osoba preosjetljiva na svaki doživljaj boli, da je svaka tjelesna promjena izvor straha i da je to vrlo ometajuće u svakodnevnom životu.

To znači da pojavu tjelesnih simptoma možemo pravilno razumjeti tek zahvaćanjem šireg konteksta njihova javljanja i kombinacijom informacija dobivenih iz više područja funkcioniranja.

Detaljne informacije vezane za sadržaje u ovom poglavlju nalaze se u sljedećim radovima:

VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2016) **Somatic complaints in adolescence: Prevalence patterns across gender and age**. *Psychological Topics*, 25, 1, 75–105. file:///C:/Users/Administrator/Downloads/6_Vulic_Prtoric_Psychological_Topics_25_1_2016.PDF

VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2013) **Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma: odnos među pokazateljima**. U Kuterovac Jagodić, G., Erceg Jugović, I., Huić, A. (ur.) 21. Dani Ramira i Zorana Bujasa – Knjiga sažetaka. Zagreb, 11. – 13. 4. 2013., str. 98. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/>

Znanstveni%20radovi/1.%20Algoritam%20samoprocjene%20tjelesnih%20simptoma.pdf

VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2011) **Somatizacija i psihosomatski simptomi**; u knjizi Vulić-Prtorić, A., Cifrek Kolarić, M. Istraživanja u razvojnoj psihopatologiji, Jastrebarsko: Naklada Slap. Str. 153–193. <http://www.unizd.hr/psihologija/nastavnici/anita-vulic-prtoric/knjige-i-prirucnici>

VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2005) **Upitnik psihosomatskih simptoma za djecu i adolescente**, *Suvremena psihologija*, 8, 2, 211–227. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/63.%20Psihosomatski%20simptomi.pdf?ver=2013-06-29-173847-027>

2.1. Opis Upitnika PSS

Upitnik psihosomatskih simptoma – PSS instrument je koji se sastoji od liste sa 35 tjelesnih simptoma te dopunskih pitanja kojima se prikupljaju podatci o nekim drugim, relevantnim pokazateljima zdravstvenog statusa. U skladu s novim kriterijima i preporukama u DSM-5 PSS sadrži nekoliko pitanja koja se odnose na doživljavanje bolnih simptoma. Osnovne informacije navedene su u Okviru 4.

OKVIR 4. Osnovne informacije o Upitniku PSS

Lista sa 35 simptoma iz **7 organskih sustava / sindroma**:

1. pseudoneurološki
2. kardiovaskularni
3. muskulatorni
4. respiratorni
5. gastrointestinalni
6. dermatološki
7. bol / osjećaj slabosti.

Upitnik je dostupan u **3 istovjetne verzije**:

1. **PSS** – upitnik samoprocjene za djecu, adolescente i odrasle
2. **PSS-R** – upitnik kojim roditelji ili skrbnici procjenjuju simptome kod djeteta ili adolescenta
3. **PSS-D** – upitnik kojim neka druga osoba (npr. liječnik) procjenjuje simptome kod djeteta ili adolescenta

PSS je dostupan na sljedećim **jezicima**:

1. hrvatskom
2. engleskom
3. njemačkom
4. slovenskom.

1 Treba napomenuti da naziv upitnika *psihosomatski* ne implicira da se radi o psihosomatskim bolestima (vidi razlikovna obilježja u Uvodu), osobito zato što je kod djece rijetko u potpunosti razvijen bilo koji od ovih poremećaja, već se na taj način obuhvaća širi pojam koji obuhvaća tjelesne simptome različite etiologije, a osobito simptome somatizacije i funkcionalne simptome nepoznate etiologije.

Premda su danas dostupni još neki mjerni instrumenti koji imaju sličnu namjenu, poput *Liste označavanja djetetova ponašanja* (CBCL – *Child Behavior Checklist*) autora Achenbacha i Edelbrocka (Achenbach i Rescola, 2018), *Inventara somatizacije za djecu* (CSI – *Children's Somatization Inventory*) autorice Judy Garber (1991; 1998), *Pennebakerova inventara limbičke malaksalosti* (PILL – *The Pennebaker Inventory of Limbic Languidness*) autora Pennebakera (1982), *Upitnika za ispitivanje somatskih reakcija u djece* (Keresteš, Kuterovac-Jagodić i Vizek-Vidović, 1993.) i *Ljestvice psihosomatskih simptoma* (Bezinović i Tkalić, 2002), (za pregled instrumenata vidi u Pennebaker, 1982; 2000; Zijlema i sur., 2013.; van Driel i sur., 2018), Upitnik PSS konstruiran je kako bi se dobio instrument koji obuhvaća simptome iz što šireg spektra te koji može, uz prisutnost simptoma, dati informaciju i o njihovoj učestalosti, osobito o razini ometanja koju taj simptom ima u svakodnevnom životu osobe. Također, dodatnim pitanjima omogućena je procjena simptoma i kod onih osoba koje nemaju evidentiranih zdravstvenih tegoba, a koje ipak u većoj mjeri doživljavaju somatske simptome.

2.2. Područje primjene

Upitnik PSS instrument je za procjenu tjelesnih simptoma u djece, adolescenata i odraslih. Namijenjen je osobama u dobi od 10 godina nadalje, premda se zbog svoje jednostavnosti može primjenjivati i u mlađim skupinama, osobito ako se radi o individualnoj primjeni.

PSS se može primijeniti u kliničkoj procjeni, planiranju, praćenju i evaluaciji psihološkog i medicinskog tretmana te savjetovanju, znanstvenim istraživanjima i sl.

Prednost Upitnika PSS njegova je jednostavnost primjene, a svojim sustavom odgovaranja vrlo je prihvatljiv i mlađoj školskoj djeci. Osim uobičajenih ograničenja koja vrijede za sve skale samoprocjene, poput dobi i vještine čitanja, za procjenu tjelesnih simptoma važna je i sposobnost samomotrenja i prepoznavanja promjena u vlastitom tijelu. Premda još i danas postoji sumnja jesu li djeca pouzdani izvori informacija kada se radi o njihovim unutrašnjim procesima, najveći broj dosadašnjih empirijskih provjera pokazuje da su djeca već od 7. godine nadalje sposobna pouzdano opisati glavobolju, procijeniti njezin intenzitet, učestalost i trajanje, a od 11. godine nadalje mogu upotrebljavati kognitivne metode u tretmanu somatskih problema (Andrasik i sur., 2005).

Premda je PSS vrlo jednostavan i lako razumljiv upitnik, njegovom se primjenom može prikupiti velik broj podataka (Okvir 5).

OKVIR 5. Informacije koje se mogu dobiti primjenom Upitnika PSS

1. **Broj i učestalost** simptoma koje je osoba doživjela u posljednja 3 mjeseca.
2. Stupanj **ometanja** u svakodnevnom životu.
3. **Vrsta / klasteri** simptoma (kardiovaskularni, gastrointestinalni, dermatološki i sl.) koji se ističu s obzirom na učestalost i stupanj ometanja.
4. **Bolovi i intenzitet** njihova doživljavanja.
5. Procjena općeg **zdravstvenog statusa**.
6. Ako PSS ispunjavaju roditelji i djeca ili adolescenti, dobiva se informacija:
 - a. o **slaganju u procjenama** djetetovih simptoma između roditelja i djeteta
 - b. o **sličnosti u vrsti simptoma** koje navode roditelji i onih koje navodi dijete ili adolescent.

2.3. Način primjene

Upitnik PSS primjenjuje se pojedinačno ili skupno. Odgovori se upisuju u upitnik pored čestica. Vrijeme odgovaranja nije ograničeno i u prosjeku iznosi 10-15 minuta, ovisno o dobi i brzini čitanja.

Kada se primjenjuje u skupinama, sudionike treba uputiti da na upitniku upišu svoje ime i ostale podatke koji se traže. Ispitivač zatim čita Uputu koju osobe prate u svojim upitnicima. **Uputa** za ispunjavanje nalazi se u gornjem dijelu upitnika, kratka je i vrlo jasna. Procjena svakog simptoma bilježi se na označeno mjesto u upitniku, s tim da se prvo procjenjuje učestalost svakog simptoma, a zatim doživljaj ometanja.

Nakon čitanja Upute ispitivač navodi primjer. Ako još uvijek ima onih koji ne razumiju uputu, ispitivač navodi još nekoliko primjera. Dopusšteno je, i to treba također napomenuti, pozvati ispitivača i tražiti objašnjenje kad god postoje nejasnoće.

2.4. Način bodovanja

Bodovanje i ocjenjivanje odgovora objektivno je: ukupan rezultat dobiva se zbrajanjem označenih odgovora pokraj svakog simptoma i konačan zbroj upisuje se u pripadajući kvadratić na upitniku. Pritom se koriste podatci navedeni u Tablici 1 i Tablici B.1, gdje su za svaku skupinu simptoma navedeni redni brojevi pripadajućih simptoma.

Svaki simptom u PSS-u procjenjuje se na dvije skale, s obzirom na čestinu doživljavanja u **posljednja 3 mjeseca** i s obzirom na stupanj u kojem osoba procjenjuje da ju taj simptom ometa u svakodnevnim aktivnostima:

- skala **frekvencije (učestalosti)** (*Koliko si često to doživio u posljednja 3 mjeseca?*) od 4 stupnja: 1 = nikada, 2 = nekoliko puta mjesečno, 3 = nekoliko puta tjedno,

4 = gotovo svaki dan

- skala **ometanja** (*Koliko te to ometa u svakodnevnim aktivnostima?*) od 3 stupnja: 1 = nimalo, 2 = osrednje, 3 = jako.

Ukupni rezultati na ove dvije skale pretvaraju se u decile i upisuju u za to predviđeno mjesto u upitniku.

TABLICA 1. Klasteri simptoma u PSS-u

	Klasteri simptoma / sindromi	Tjelesni simptomi u PSS-u
1.	Pseudoneurološki (9 simptoma)	Vrtoglavica, gubitak ravnoteže, <i>knedla</i> u grlu, dvostruka slika, zamučeni vid, iznenadni gubitak vida, iznenadni gubitak sluha, nesvjestica, iznenadni gubitak pamćenja.
2.	Kardiovaskularni (3 simptoma)	Ubrzano lupanje srca, bol u grudima, prekomjerno znojenje.
3.	Muskulotorni (2 simptoma)	Mišićna napetost, slabost mišića.
4.	Respiratorni (3 simptoma)	Teškoće disanja, osjećaj gušenja, prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.).
5.	Gastrointestinalni (9 simptoma)	Mučnina, grčevi u trbuhu (osim menstrualnih bolova), proljev, povraćanje, nadutost, gubitak apetita, nepodnošenje nekih vrsta hrane, opstipacija ili neredovita stolica, žgaravica.
6.	Dermatološki (3 simptoma)	Kožni osip, svrbež / crvenilo kože, akne ili bubuljice.
7.	Bol / osjećaj slabosti (6 simptoma)	Glavobolje, bol u leđima, manjak energije / umor, povišena tjelesna temperatura, bol u zglobovima, bol u rukama / nogama.

Sastavni su dio PSS-a **dopunska pitanja**.

1. Prvo se pitanje odnosi na procjenu **vlastitog zdravstvenog statusa** (*Što misliš, kakvo je tvoje zdravlje općenito?*) na koje osoba odgovara skalom od 4 stupnja (1 = loše, 2 = osrednje, 3 = vrlo dobro, 4 = izvrsno).
2. Na kraju liste simptoma pitanje je pod rednim brojem 36: *Jesi li zbog navedenih zdravstvenih problema morao ići k liječniku?* Ono ukazuje na **težinu navedenih simptoma**, a odgovara se zaokruživanjem odgovora DA ili NE.
3. Pitanje pod rednim brojem 37 daje uvid u **bolesti** od kojih osoba eventualno boluje i glasi: *Boluješ li od neke bolesti poput astme, alergija, dijabetesa i sl.?* Također se odgovara zaokruživanjem odgovora DA ili NE te, ako je odgovor potvrđan, navođenjem o kojoj se bolesti radi. U pitanju pod rednim brojem 38 osoba odgovara o upotrebi lijekova u liječenju navedene bolesti.

Sljedeća pitanja dodana su u novijim verzijama upitnika i odnose se na doživljavanje boli.

4. Dva pitanja (pod rednim brojevima 39 i 40) odnose se na intenzitet doživljenih bolova, pri čemu se od osobe traži da procijeni koji su bolovi (ako ih je bilo) bili najneugodniji te kako bi procijenili njihov intenzitet.
5. Odgovorima na posljednja dva pitanja (pod rednim brojem 41 i 42) dobiva se informacija o upotrebi analgetika. Pitanja glase: *Upotrebljavaš li neke lijekove protiv bolova? Ako da, koje?* i *Koliko si često upotrebljavao te lijekove u posljednja 3 mjeseca?* Ponuđeno je 5 kategorija odgovora na pitanje o čestini upotrebe (od svakodnevno do 1-2 puta mjesečno).

Psihometrijske karakteristike i normativni podatci prikazani u ovom priručniku prikupljeni su na uzorku od 1637 ispitanika (52,48 % ženskog spola) u dobi od 11 do 25 godina (prosječna dob 15,79). U istraživanju su sudjelovali učenici viših razreda osnovne škole te srednjoškolci i studenti. Detaljan opis i osnovne karakteristike uzorka prikazane su u Tablici 2. Razred je izabran kao kategorijska varijabla koja predstavlja dobnu i razvojno-edukacijsku razinu djece i adolescenata. Premda ovo nije najprecizniji pokazatelj kronološke dobi pojedine skupine, u većini sličnih istraživanja gdje su sudionici osnovnoškolci i srednjoškolci ovo je najčešće upotrebljavan oblik grupiranja sudionika.

Upitnik je primjenjivan skupno u vrijeme održavanja redovite nastave, a primjenjivali su ga psiholog i apsolvant psihologije. Prije primjene svim je sudionicima objašnjen cilj ispitivanja, a zatim je dana uputa o načinu njegova popunjavanja.

3.1. Objektivnost

S obzirom na način bodovanja odgovora dobivenih ovim upitnikom te postupka formiranja ukupnog rezultata i rezultata po klasterima simptoma jednostavnim zbrajanjem brojeva koje je sudionik označio, PSS predstavlja objektivan mjerni instrument koji isključuje utjecaj ispitivača na obradu rezultata.

TABLICA 2. Karakteristike uzorka s obzirom na dob i spol sudionika (N = 1637)

Razred / dob	N (%)	Mladići	Djevojke	Ukupno
OSNOVNA ŠKOLA $M_{dob} = 12,81; SD_{dob} = 1,21$		412	404	816
5. razred $M_{dob} = 11,41; SD_{dob} = 0,50$	N	107	112	219
	N %	48,86 %	51,14 %	100 %
6. razred $M_{dob} = 12,29; SD_{dob} = 0,50$	N	100	92	192
	N %	52,08 %	47,92 %	100 %
7. razred $M_{dob} = 13,32; SD_{dob} = 0,52$	N	106	98	204
	N %	51,96 %	48,04 %	100 %
8. razred $M_{dob} = 14,31; SD_{dob} = 0,50$	N	99	102	201
	N %	49,25 %	50,75 %	100 %
SREDNJA ŠKOLA $M_{dob} = 16,78; SD_{dob} = 1,12$		209	285	494
1. razred $M_{dob} = 15,03; SD_{dob} = 0,46$	N	22	45	67
	N %	32,84 %	67,16 %	100 %
2. razred $M_{dob} = 16,24; SD_{dob} = 0,56$	N	64	99	163
	N %	39,26 %	60,74 %	100 %
3. razred $M_{dob} = 17,13; SD_{dob} = 0,59$	N	70	80	150
	N %	46,67 %	53,33 %	100 %
4. razred $M_{dob} = 18,12; SD_{dob} = 0,52$	N	53	61	114
	N %	46,49 %	53,51 %	100 %
STUDENTI				
Studenti $M_{dob} = 22,08; SD_{dob} = 3,36$	N	75	252	327
	N %	22,94 %	77,06 %	100 %
	Ukupno	696	941	1637
		42,52 %	57,48 %	100 %

3.2. Valjanost

Sadržajna valjanost utvrđena je prilikom konstrukcije skale. Naime, odabir tjelesnih simptoma vršen je u skladu s polaznom definicijom predmeta mjerenja i opisa simptoma iz DSM klasifikacija.

Konstruktna valjanost provjerena je faktorskom analizom koja je provedena na rezultatima dobivenim u cijelom uzorku od 1637 sudionika (Tablice A.1 i A.2). Postupkom *faktorske analize na glavne komponente* utvrđeno je 7 faktora (Guttman-Kaiserov kriterij ekstrakcije faktora s karakterističnim korijenom vrijednosti većim od 1) koji zajedno objašnjavaju 43,6 % zajedničke varijance (subskala frekvencije) i 50,1 % zajedničke varijance (subskala ometanja) (Tablice A.1 i A.2). U postupku transformacije faktorske matrice u cilju smislenije interpretacije ekstrahiranih faktora upotrijebljena je *varimax* rotacija. S obzirom na pripadnost simptoma pojedinim organskim sustavima u dobivenoj faktorskoj strukturi skale frekvencije uočava se da neke čestice imaju zasićenja na dva ili više faktora. Na prvom faktoru značajna zasićenja imaju uglavnom simptomi boli / osjećaja slabosti i umora te muskulatorni simptomi. Drugi faktor čine pseudoneurološki simptomi, na trećem su gastrointestinalni. Četvrti i sedmi faktor kombinacije su simptoma boli, pseudoneuroloških, kardioloških i gastrointestinalnih simptoma. Na petom faktoru značajna zasićenja imaju dermatološki, a na šestom gastrointestinalni simptomi.

Slični rezultati dobiveni su faktorskim analizama rezultata na skali **ometanja** (Tablica A.2). *Faktorskom analizom na glavne komponente* utvrđeno je također 7 faktora (Guttman-Kaiserov kriterij ekstrakcije faktora s karakterističnim korijenom vrijednosti većim od 1). Na prvom faktoru značajna zasićenja imaju simptomi boli / osjećaja slabosti i umora te muskulatorni simptomi. Drugi faktor čine pseudoneurološki simptomi, na trećem su gastrointestinalni i dermatološki, a četvrti faktor kombinacija je pseudoneuroloških, kardioloških, gastrointestinalnih i respiratornih simptoma. Na petom i sedmom faktoru značajna zasićenja imaju gastrointestinalni, a na šestom simptomi boli, pseudoneurološki i dermatološki simptomi.

Treba napomenuti da su se u dosadašnjim istraživanjima Upitnikom PSS dobile također nejasne faktorske solucije. Na primjer, u ranijem radu (Vulić-Prtorić, 2016) prikazana je petofaktorska struktura PSS-a, gdje su se na jedan faktor spojili simptomi boli i muskulatorni simptomi te kardiovaskularni i respiratorni simptomi. Na ostalim faktorima bili su raspoređeni simptomi koji originalno pripadaju pojedinim organskim sustavima. Ovako dobivene faktorske solucije statistički su opravdane i mogu biti korisne za istraživačke svrhe, no u kliničkom radu nameće se potreba razlikovanja pojedinih skupina simptoma. Na primjer, važno je imati informaciju o odvojenim pokazateljima učestalosti i ometanja kardiovaskularnih i respiratornih simptoma, a u navedenim pri-

mjerima ove dvije skupine simptoma činile su jedan klaster.

Rezultati provedenih faktorskih analiza bili su u neku ruku očekivani, jer se u većini dosadašnjih istraživanja na ovom području također dobivaju nekonzistentna i nestabilna faktorska rješenja (Pennebaker, 1982). Stoga autori upitnika poput PSS-a, tj. onih koji su sastavljeni od lista tjelesnih simptoma, preporučuju jednofaktorske solucije i izračunavanje ukupnog rezultata ili pak kvalitativnu analizu po klasterima koji se formiraju prema pripadnosti simptoma određenim organskim sustavima (vidi Tablicu 1 i B1).

Zaključno se može reći da dobiveni pokazatelji ukazuju na opravdanost računanja ukupnih rezultata na Upitniku PSS, ali se isto tako, prema potrebi, može raditi analiza rezultata s obzirom na pripadnost simptoma pojedinom klasteru, tj. sindromu.

3.3. Osjetljivost

U Tablicama A.3 i A.4 prikazani su osnovni deskriptivni parametri za pojedinačne **simptome**. Uz svaki simptom navedeni su deskriptivni pokazatelji: aritmetička sredina i medijan, standardna devijacija, pokazatelji normalnosti distribucije te korelacija tog simptoma s ukupnim rezultatom na Upitniku PSS. Vrijednosti raspona nisu navedene u tablicama jer su za sve čestice utvrđeni maksimalni rasponi (od 1 do 4 u skali frekvencije i od 1 do 3 u skali ometanja).

Podatci o deskriptivnim parametrima **klastera**, navedeni u Tablicama B.2 i B.3, također govore u prilog dobroj osjetljivosti. U svim klasterima rezultati su pokazali maksimalne vrijednosti raspona te pomak u distribucijama prema nižim vrijednostima rezultata. Pokazatelji za **ukupne rezultate** (Tablica 3) ukazuju na dobru osjetljivost PSS-a, skale frekvencije i skale ometanja. Budući da je istraživanje provedeno u općoj populaciji, distribucije rezultata očekivano su pozitivno asimetrične, što znači da veći broj sudionika postiže niže rezultate. Rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa (d) upućuju na značajno odstupanje rezultata od normalne distribucije. No, prema kriterijima koje navodi Kline (2011), uz indeks asimetričnosti u granicama ± 3 i indeks spljoštenosti u granicama ± 10 , može se prihvatiti da dobiveni rezultati imaju zadovoljavajuće vrijednosti u pogledu normaliteta distribucija.

3.4. Pouzdanost

Pouzdanost PSS-a provjerena je koeficijentima unutarne konzistencije i prema dobivenim rezultatima radi se o upitniku zadovoljavajuće pouzdanosti: pouzdanost za skalu frekvencije *Cronbach alpha* iznosi 0,89, a za skalu ometanja 0,91. Psihometrijske

karakteristike navedene su u Tablici 3. Dodatno, rezultati u Tablicama A.3 i A.4 pokazuju da u skali frekvencije korelaciju s ukupnim rezultatom na PSS-u veću od $r_{it} = 0,50$ ima 7 simptoma (manjak energije / umor, bol u rukama / nogama, gubitak ravnoteže, ubrzano lupanje srca, mučnina, teškoće disanja i osjećaj gušenja), a u skali ometanja 11 simptoma (vrtoglavica, gubitak ravnoteže, slabost mišića, dvoslika, zamućeni vid, bol u grudima, mučnina, grčevi u trbuhu, nadutost, teškoće disanja, osjećaj gušenja). U Tablici A.5 navedene su povezanosti između procjena frekvencije i ometanja **za svaki simptom**. Korelacije se kreću od 0,48 do 0,77, a najveće su za doživljavanje grčeva u trbuhu ($r = 0,77$), teškoće disanja ($r = 0,76$), osjećaj gušenja ($r = 0,75$) i dr. Koeficijenti pouzdanosti rezultata u pojedinim klasterima navedeni su u Tablicama B.2 i B.3 i kreću se u rasponu od $\alpha = 0,45$ do $\alpha = 0,74$ za skalu frekvencije (Tablica B.2), te od $\alpha = 0,54$ do $\alpha = 0,81$ za skalu ometanja (Tablica B.3). Očekivano, niski koeficijenti unutarnje konzistencije utvrđeni su za one klustere koji se sastoje od manjeg broja čestica. O navedenim pokazateljima treba voditi računa kada se analiza vrši na razini navedenih klastera.

Dobiveni rezultati psihometrijskih provjera pokazuju da su, ako se Upitnik PSS upotrebljava kao jednodimenzionalni instrument, njegove metrijske karakteristike zadovoljavajuće te se može preporučiti njegova primjena za djecu, adolescente i odrasle.

TABLICA 3. Osnovni psihometrijski pokazatelji PSS-a (N = 1637)

	PSS skala	
	FREKVENCIJE	OMETANJA
Broj čestica	35	35
M	51,46	48,82
C	49,58	47,92
D	45	42
SD	11,15	10,06
Raspon	35 – 119	35 – 105
Kolmogorov-Smirnovljev test (d)	0,09; $p < 0,01$	0,08; $p < 0,01$
Asimetričnost (stand. pogreška)	1,60 (0,06)	1,38 (0,06)
Spljoštenost (stand. pogreška)	4,79 (0,12)	3,29 (0,12)
Prosječna korelacija među česticama	0,203	0,241
Cronbach alfa	0,89	0,91
Korelacija frekvencija – ometanje	$r = 0,73$	

4.1. Rezultati dobiveni u normativnom uzorku

U ovom poglavlju dodatno se analiziraju deskriptivni pokazatelji dobiveni na normativnom uzorku od 1637 sudionika. Na primjer, iz prosječnih vrijednosti navedenih u Tablicama A.3 i A.4 može se vidjeti da **najveću frekvenciju pojavljivanja** imaju sljedeći simptomi: manjak energije / umor, prehlada, glavobolje, bol u leđima i ubrzano lupanje srca, a najviše ometajući su simptomi: manjak energije / umor, glavobolje, prehlada, bol u leđima i mučnina. U Tablicama A.6 i A.7 naveden je postotak sudionika s obzirom na njihovu procjenu svakog simptoma u PSS-u. Očekivano, simptomi koji se **najrjeđe** doživljavaju iznenadni su gubitak vida, sluha i nesvjestica. U ovom uzorku više od 90 % sudionika ni jednom u protekla 3 mjeseca nije doživjelo navedene simptome. Od simptoma koje sudionici doživljavaju nekoliko puta mjesečno ističu se prehlade, glavobolje i grčevi u trbuhu, a nekoliko puta tjedno manjak energije / umor, bol u leđima i ubrzano lupanje srca. Na dnevnoj bazi u protekla tri mjeseca javljali su se manjak energije / umor i akne ili bubuljice. **Jako ometajući** u protekla tri mjeseca (Tablica A.7) bili su sljedeći simptomi: manjak energije / umor (za čak 23,07 % sudionika), akne ili bubuljice i prehlada (za oko 16 % sudionika), glavobolje (za 14,06 % sudionika), mučnina i grčevi u trbuhu (za oko 13 % sudionika). Može se uočiti da u svim opisanim slučajevima navedeni simptomi pripadaju različitim organskim sustavima, što ide u prilog potrebi analize rezultata u PSS-u na razini simptoma.

4.2. Rezultati s obzirom na spol i dob sudionika

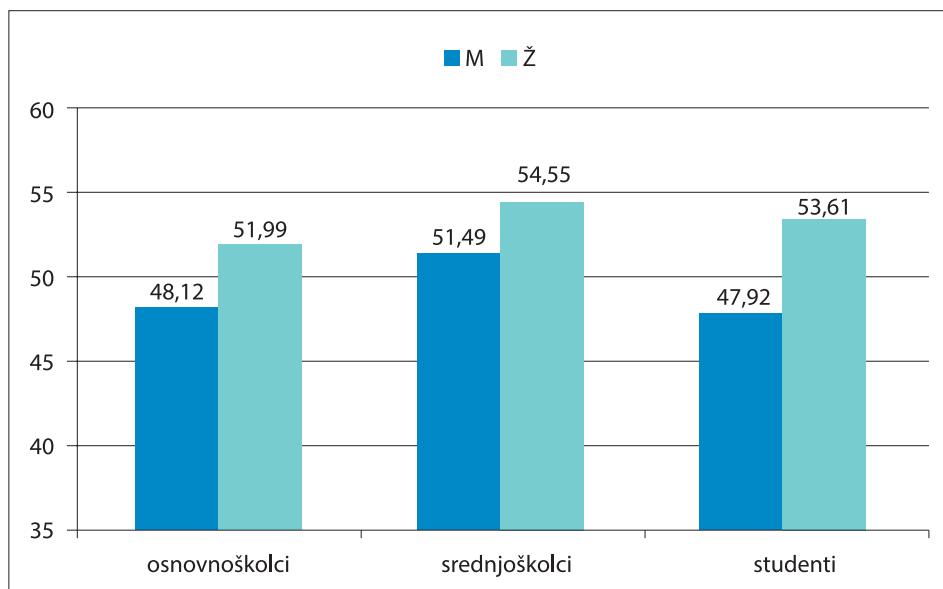
Rezultati dosadašnjih istraživanja upućuju na postojanje značajnih razlika u doživljavanju tjelesnih simptoma u **funkciji dobi i spola**. U ovom poglavlju navode se neki rezultati provedenih statističkih postupaka kojima je cilj bio utvrditi razlike u rezultatima na Upitniku PSS među sudionicima različite dobi i spola. Detaljniji pregled i interpretacija ovih razlika opisan je u radu Vulić-Prtorić (2016).

Na uzorku od 1637 sudionika provjereno je postoji li značajna razlika u rezultatima na Upitniku PSS s obzirom na spol i dob. U tu svrhu formirane su tri dobne skupine: 1. skupina osnovnoškolaca, učenika 5. – 8. razreda; 2. skupina srednjoškolaca, učenika 1. – 4. razreda i 3. skupina studenata. Radi bolje preglednosti dobiveni rezultati prikazani su na Slikama 1 i 2.

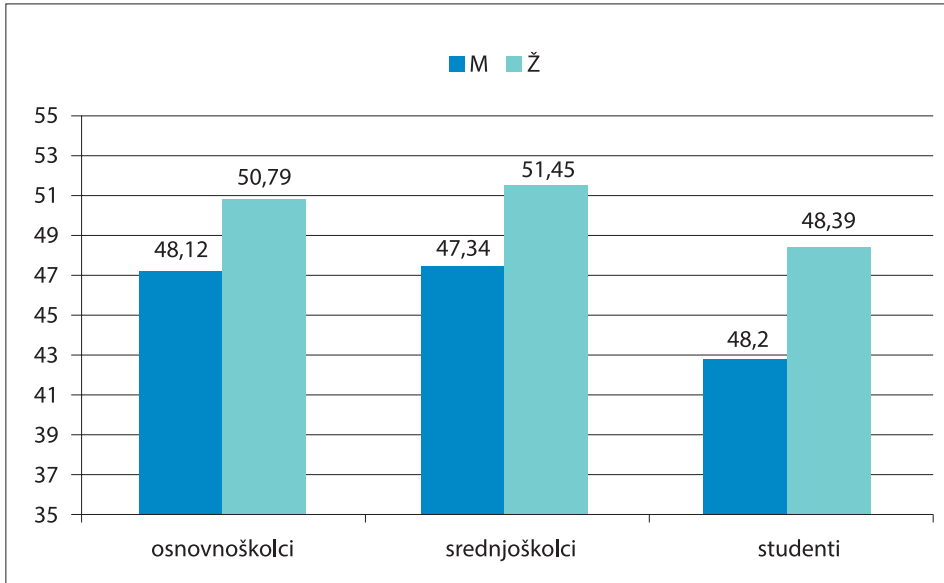
Spol sudionika. Rezultati provedene analize varijance pokazuju da su ispitivane razlike statistički značajne u frekvenciji doživljavanja tjelesnih simptoma: $F(1,1635) = 43,96$; $p = 0,00$; kao i u procjeni ometanja: $F(1,1635) = 60,04$; $p = 0,00$.

Dob sudionika. Analizom varijance utvrđene su statistički značajne razlike u frekvenciji tjelesnih simptoma: $F(2,1634) = 11,34$; $p = 0,00$; kao i u procjeni ometanja: $F(2,1634) = 12,98$; $p = 0,00$.

U svim slučajevima muški sudionici doživljavaju značajno manje tjelesnih simptoma i procjenjuju ih značajno manje ometajućima. S obzirom na dob ističe se skupina srednjoškolaca i srednjoškolki, koja doživljava svoje simptome češće i više ometajućima od ostalih skupina sudionika (Slika 1 i 2). Interakcijski efekt spola i dobi na procjenu frekvencije tjelesnih simptoma i njihovo ometanje nije se pokazao statistički značajnim (skala frekvencije: $F = 1,13$; $p = 0,32$; skala ometanja: $F = 0,91$; $p = 0,40$).

SLIKA 1. Prosječne vrijednosti rezultata u PSS – **frekvencija** s obzirom na dob i spol sudionika – **N = 1637** ($N_M = 696$; $N_Z = 941$)

SLIKA 2. Prosječne vrijednosti rezultata u PSS – ometanje s obzirom na dob i spol sudionika – N = 1637 ($N_M = 696$; $N_Z = 941$)

4.3. Rezultati u kliničkom uzorku

Kada se radi o dijagnostici tjelesnih simptoma, prvi je korak utvrđivanje zdravstvenog statusa sudionika, to jest provjera jesu li navedeni simptomi povezani s nekim zdravstvenim problemima. U tom smislu pokazalo se korisnim u postupku rane trijaže prepoznati one osobe koje već imaju neki, ranije dijagnosticirani zdravstveni problem. Stoga je 37. pitanje u Upitniku PSS namijenjeno dobivanju upravo tih podataka. Na pitanje **boluju li od neke bolesti**, 266 (16,25 %) sudionika u ovom uzorku odgovorilo je potvrdno. Pritom je najveći udio onih koji imaju neke zdravstvene probleme među studenticama (4,34 %), zatim osnovnoškoljkama (3,30 %) i srednjoškoljkama (2,81 %) (Tablica 4). Najčešće se navode redom: alergije, astma, dijabetes, migrena, bolesti štitnjače, kožne bolesti, bolesti bubrega i dr.

T-testom za nezavisne uzorke provjereno je razlikuju li se ispitanici koji boluju od onih koji ne boluju od neke bolesti s obzirom na rezultat u Upitniku PSS. Rezultati su prikazani u Tablici 5. Očekivano, navedene dvije skupine sudionika značajno se razlikuju s obzirom na ukupnu procjenu frekvencije tjelesnih simptoma, kao i procjenu ometanja.

TABLICA 4. Udio sudionika u pojedinim kategorijama odgovora na pitanje koje se odnosi na opće zdravstveno stanje sudionika i bolesti od kojih eventualno boluju (*Boluješ li od neke bolesti poput astme, alergija, dijabetesa i sl.?*)

	Dobna skupina	Ne N (%)	Da N (%)	Ukupno
Sudionici (N = 696)	Osnovnoškolci	356 (86,41 %)	56 (13,59 %)	412
	Srednjoškolci	187 (89,47 %)	22 (10,53 %)	209
	Studenti	58 (77,33 %)	17 (22,67 %)	75
	Ukupno:	601 (86,35 %)	95 (13,65 %)	696
Sudionice (N = 941)	Osnovnoškolke	350 (86,63 %)	54 (13,37 %)	404
	Srednjoškolke	239 (83,86 %)	46 (16,14 %)	285
	Studentice	181 (71,83 %)	71 (28,17 %)	252
	Ukupno:	770 (81,83 %)	171 (18,17 %)	941
	Ukupno:	1371	266	1637
		83,75 %	16,25 %	

TABLICA 5. Razlike u rezultatima na PSS-u među sudionicima s obzirom na njihov zdravstveni status

SKALA	Bez zdravstvenih problema (N = 1371)		Sa zdravstvenim problemima (N = 266)		df	t	p
	M	SD	M	SD			
FREKVENCije	50,68	10,65	55,51	12,74	1635	-6,55	0,000
OMETANJA	48,39	9,76	51,05	11,27	1635	-3,97	0,001

Osim potrebe za razlikovanjem osoba s dijagnosticiranim zdravstvenim problemima od zdravih osoba, rezultati u PSS-u omogućuju formiranje različitih kliničkih uzoraka, a na temelju odgovora u pojedinim česticama. Na primjer, u dosadašnjim istraživanjima formirani su uzorci djece s **ponavljajućom abdominalnom boli** (Vulić-Prtorić i Cifrek-Kolarić, 2011) na temelju odgovora na 21. česticu u PSS-u (*grčevi u trbuhu*), a s obzirom na dva pokazatelja: u uzorak su uključena djeca koja su na toj čestici na pitanje (1) *Koliko si često to doživio u posljednja tri mjeseca?* odgovorila: *Nekoliko puta mjesečno ili češće.* i koja su na pitanje (2) *Koliko te to ometa u svakodnevnim aktivnostima?* odgovorila: *Osrednje.* ili *Jako.*

Jednako je moguće, koristeći određenu konstelaciju simptoma ili samo na temelju

odgovora na pitanje pod rednim brojem 37, formirati i druge kliničke uzorke, npr. uzorke djece i odraslih koji imaju neke zdravstvene tegobe poput **astme** (Jović i sur., 2009^a; Grubić i sur., 2007) ili **glavobolja** (Vulić-Prtorić i sur., 2007; Jović i sur., 2009^b; Petričić i sur., 2009) i dr.

U ovom poglavlju opisane su neke smjernice za analizu i interpretaciju rezultata dobivenih PSS-om. Razina analize određuje se s obzirom na cilj procjene, pa tako za istraživačke svrhe može biti zanimljiviji ukupni rezultat, dok je u kliničkoj procjeni važnije napraviti analizu na razini pojedinog simptoma ili klastera. Postoji mnogo načina na koje se može analizirati i interpretirati dobivene rezultate, a ovdje se navode neki, do sada najčešće primjenjivani:

- Analiza i interpretacija na razini **pojedinih simptoma**
- Analiza i interpretacija s obzirom na **ukupni rezultat**
- Analiza i interpretacija rezultata s obzirom na **vrstu simptoma / klastera**
- Analiza i interpretacija rezultata s obzirom na **zdravstveni status**
- Analiza i interpretacija rezultata u odnosu na podatke o povezanosti rezultata u PSS-u s drugim, relevantnim pokazateljima

5.1. Analiza i interpretacija rezultata na razini pojedinih simptoma

Ova razina analize i interpretacije neophodna je u kliničkoj procjeni i individualnom radu, kako s djecom i adolescentima tako i s odraslima. Rezultati dobiveni upitnikom dobivaju svoj puni smisao u razgovoru s osobom o simptomima koje je označila kao učestalije ili više ometajuće od ostalih.

Ako se interpretacija rezultata provodi na razini simptoma, svaki od 35 simptoma u Upitniku PSS promatra se zasebno i analizira s pomoću nekoliko pokazatelja. Na ovoj razini interpretacije pokušava se odgovoriti na sljedeća pitanja:

- U odnosu na prosjek populacije, predstavlja li odgovor osobe značajno odstupanje, tj. **doživljava li sudionik navedeni simptom češće i više ometajućim od prosjeka?** Kao smjernice za interpretaciju na razini simptoma mogu poslužiti podatci u Tablicama A.3 i A.4 u kojima su navedeni deskriptivni pokazatelji za svaki simptom te u Tablicama A.6 i A.7 iz kojih se vidi udio sudionika

- u svakoj kategoriji odgovora. Usporedbom rezultata ispitanika na pojedinim simptomima s rezultatom normativne skupine dobiva se uvid o tome radi li se o odgovoru koji je očekivan ili je pak ispod ili iznad očekivanog. Npr. ako je sudionik u prvoj čestici *glavobolje* zaokružio broj 3 (*nekoliko puta tjedno*) na subskali frekvencije i broj 2 (*osrednje*) na subskali ometanja, možemo reći da je s obzirom na pokazatelje u Tablici A.3 (aritmetička sredina, medijan i standardna devijacija) navedeni rezultat iznad prosjeka za navedeni simptom. Podatci u Tablici A.6 pokazuju da samo 11,97 % sudionika u ovom uzorku doživljava glavobolje jednako često, a njih 51,67 % te glavobolje procjenjuje podjednako ometajućima kao i sudionik. Dodatni uvid u dobivene rezultate daju odgovori na pitanja tijekom intervjua, npr.: *Traju li navedeni simptomi duže od 6 mjeseci?* Trajanje duže od 6 mjeseci kriterij je koji se u DSM-5 navodi za većinu poremećaja vezanih za tjelesne simptome. *Jesu li simptomi reakcija na neki nedavni stresni događaj?* *Koje aspekte svakodnevnog života navedeni simptomi ometaju?*
- Premda je korelacija između procjena frekvencije i ometanja očekivano visoka, i na razini pojedinih simptoma (Tablica A.5) i na razini ukupnog rezultata, u nekim slučajevima procjene na ove dvije skale mogu biti nerazmjerne, tj. osoba može doživljavati manji broj simptoma, ne tako često, ali ih ipak procjenjuje kao vrlo ometajuće. Ili obratno, može imati veći broj simptoma koji se javljaju relativno učestalo, a da je procjena ometanja neočekivano mala. U takvim slučajevima pitanja u intervjuu potrebno je usmjeriti na interoceptivnu osjetljivost, obrambene mehanizme (osobito potiskivanja) i sl.
 - Radi li se o simptomu ili skupini simptoma koji su sudioniku osobito **teški** i zbog kojih je morao zatražiti liječničku pomoć? Informacije o ovom mogu se dobiti iz odgovora na pitanje pod rednim brojem 36 (Jesi li se zbog navedenih zdravstvenih problema morao obratiti liječniku?) i usporedbom dobivenih odgovora s rezultatima prikazanim u Tablici 9.
 - Radi li se o simptomima koji pokazuju neke **spolne specifičnosti**? U tom smislu od pomoći pri interpretaciji mogu biti podatci u Tablici 6 u kojoj su navedeni rezultati istraživanja PSS-om (Vulić-Prtorić, 2016) koje je pokazalo da su najčešći simptomi u mladića oni koji se odnose na dišni sustav te manjak energije i umor, glavobolju i bolove u leđima. Više od 50 % sudionika doživjelo je ove simptome u posljednja 3 mjeseca. U uzorku djevojaka, više od 50 % sudionica doživljava sljedeće simptome: manjak energije i umor, simptome dišnog sustava, glavobolje, mučninu i dr. Rang-lista simptoma navedena je u Tablici 6, a opširniji pregled svih simptoma i interpretacija dobivenih nalaza u radu je Vulić-Prtorić (2016).

TABLICA 6. Rang-lista 10 najučestalijih tjelesnih simptoma s obzirom na postotak sudionika koji su ga doživjeli u posljednja 3 mjeseca (prema Vulić-Prtorić, 2016)

Rang	Mladići (N = 557)	%	Djevojke (N = 579)	%
1.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	75,2 %	Manjak energije, umor	83,4 %
2.	Manjak energije, umor	69,5 %	Prehlada (začepljen nos, kašalj, i sl.)	79,4 %
3.	Glavobolje	61,9 %	Glavobolje	77,9 %
4.	Bol u leđima	50,8 %	Mučnina	65,4 %
5.	Nepodnošenje nekih vrsta hrane	49,4 %	Bol u leđima	63,1 %
6.	Ubrzano lupanje srca	46,8 %	Akne i bubuljice	61,7 %
7.	Bolovi u rukama i nogama	46,5 %	Ubrzano lupanje srca	61,3 %
8.	Mučnina	45,8 %	Bolovi u rukama i nogama	53 %
9.	Pretjerano znojenje	43,8 %	Gubitak apetita	48,8 %
10.	Bolovi u zglobovima	43,3 %	Nepodnošenje nekih vrsta hrane	47,9 %

- Radi li se o simptomima koji pokazuju **stabilnost** u različitim dobnim skupinama, tj. raste li njihova učestalost s dobi (uzlazni trend), pada (silazni trend), varira ili se ne mijenja (stabilni simptomi)? Navedene usporedbe zanimljive su zbog nalaza koji pokazuju da s dobi rastu i razlike u doživljavanju tjelesnih simptoma između muških i ženskih sudionika. Radi se o kvalitativnim razlikama u kliničkoj slici koje su vrlo relevantne u kliničkom radu, a koje se na osnovi ukupnog rezultata ne mogu prepoznati. Kao što se u Tablici 7 može uočiti, 12 simptoma u uzorku sudionika i 15 simptoma u uzorku sudionica pokazuje različite obrasce prevalencije s obzirom na dob. No također je zanimljivo uočiti da čak 17 simptoma ima stabilnu učestalost u različitim dobnim skupinama i kod sudionika i kod sudionica. Može se uočiti i da ti simptomi pripadaju različitim organskim sustavima i da su različito učestali (neki se javljaju rijetko, neki često). Ovaj nalaz pokazuje važnost analize na razini simptoma, a ne samo klastera ili ukupnog rezultata.

TABLICA 7. Obrazac učestalosti pojedinih simptoma s obzirom na dob i spol sudionika (prema Vulić-Prtorić, 2016)

Mladići (N = 557)	Djevojke (N = 579)
Uzlazni trend	
Bolovi u leđima	Bolovi u leđima
Manjak energije / umor	Manjak energije / umor
<i>Knedla</i> u grlu	<i>Knedla</i> u grlu
Nadutost	Nadutost
Mišićna napetost	Glavobolje
Slabost mišića	Ubrzano lupanje srca
Zamućeni vid	Opstipacija ili neredovita stolica
Žgaravica	
Akne ili bubuljice	
Silazni trend	
Ni jedan simptom	Proljev
	Nepodnošenje nekih vrsta hrane
Nestabilni, oscilirajući ili varirajući simptomi	
Dvoslika	Vrtoglavica
Bol u grudima	Slabost mišića
Nepodnošenje nekih vrsta hrane	Povraćanje
	Žgaravica
	Kožni osip
	Akne i bubuljice

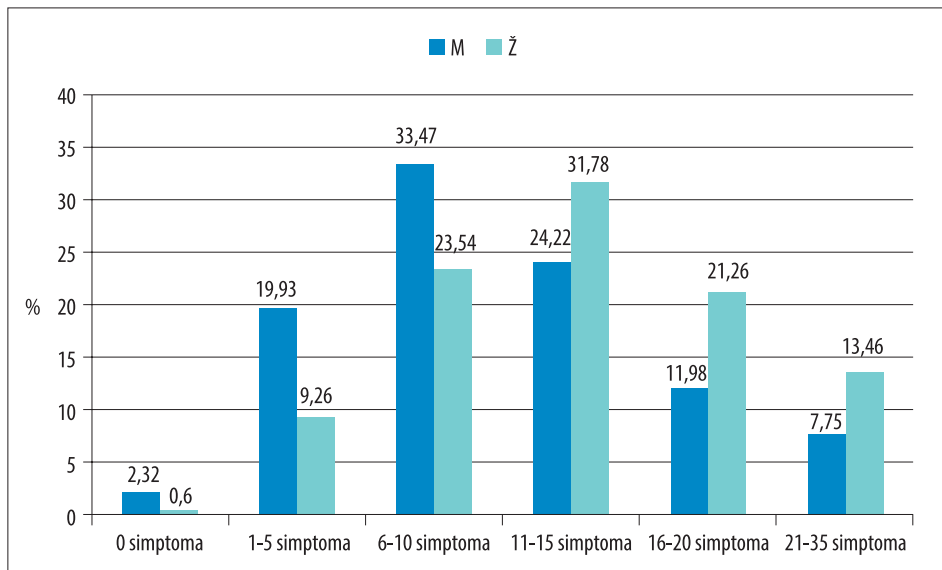
Stabilni simptomi	
Glavobolja	Mišićna napetost
Vrtoglavica	Dvoslika
Ubrzano lupanje srca	Zamućeni vid
Proljev	Bol u grudima
Povraćanje	
Opstipacija ili neredovita stolica	
Kožni osip	
Stabilni simptomi kod mladića i djevojaka svih dobnih skupina	
Povišena tjelesna temperatura, bol u zglobovima, bol u rukama i/ili nogama, gubitak ravnoteže, iznenadni gubitak vida, iznenadni gubitak sluha, nesvjestica, iznenadni gubitak pamćenja, mučnina, grčevi u trbuhu, gubitak apetita, teškoće disanja, osjećaj gušenja, svrbež i/ili crvenilo kože, prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.), prekomjerno znojenje.	

5.2. Analiza i interpretacija na razini ukupnog rezultata

Analiza i interpretacija rezultata na ovoj razini može se vršiti na temelju 3 pokazatelja: **1) ukupne procjene učestalosti i 2) ometanja** te s obzirom na **3) ukupni broj simptoma**.

Kao što je u poglavlju 2. navedeno, sudionici na skali **frekvencije (učestalosti)** odgovaraju na pitanje *Koliko si često to doživio u posljednja 3 mjeseca?* tako da svoj odgovor označe jednim od sljedećih brojeva: 1 = nikada, 2 = nekoliko puta mjesečno, 3 = nekoliko puta tjedno, 4 = gotovo svaki dan. Ukupni rezultat dobiva se zbrojem odgovora u svih 35 čestica. Na skali **ometanja** sudionici odgovaraju na pitanje *Koliko te to ometa u svakodnevnim aktivnostima?* tako da svoj odgovor označe jednim od sljedećih brojeva: 1 = nimalo, 2 = osrednje, 3 = jako. I u ovom se slučaju ukupni rezultat dobiva zbrojem odgovora u svih 35 čestica.

No osim pokazatelja koji se dobiva zbrajanjem bodova na PSS skali frekvencije i skali ometanja, od kliničke važnosti može biti i pokazatelj **ukupnog broja simptoma** koje je osoba doživjela u posljednja 3 mjeseca, **neovisno o čestini doživljavanja**. Taj podatak dobiva se tako da se zbroje samo oni odgovori na kojima je osoba na skali frekvencije zaokružila broj 2, 3 ili 4. U ispitivanom uzorku od 1637 sudionika napravljena je analiza odgovora na PSS-u na način da su svi odgovori za koje su sudionici označili da ih u posljednja 3 mjeseca *nikada* nisu doživjeli označeni sa 0, a svi ostali odgovori sa 1. Na taj način utvrđeno je da od 35 ponuđenih simptoma s liste sudionici doživljavaju u prosjeku 12 simptoma. Značajno veći broj doživljavaju sudionice

SLIKA 3. Broj ispitanika (%) s obzirom na ukupni broj simptoma na PSS-u (N = 1637)

te su stoga u Slici 3 prikazani navedeni podaci odvojeno za sudionike muškog i ženskog spola. Pennebaker (1982) je smatrao da pokazatelj o ukupnom broju simptoma može biti indikator interoceptivne osjetljivosti ili pak sklonosti percepciji i izvještavanju o tjelesnim simptomima (vidi opširnije u Vulić-Prtorić, 2016).

U daljnjem postupku analize i u svrhu interpretacije dobiveni ukupni rezultati broja simptoma te rezultati na skali frekvencije i skali ometanja pretvaraju se u decile.

Skala decila predstavlja niz od 10 intervala na ljestvici rangiranih bruto rezultata. U svakom decil-intervalu nalazi se po 10 % sudionika. Dobivena decilna vrijednost za neki bruto rezultat pokazuje koliko sudionika postiže viši, a koliko niži rezultat u upitniku. Izračun decilne vrijednosti bruto rezultata dobiva se s pomoću *tablica* za pretvaranje bruto rezultata u decile (Tablice C.1 do C.7). Npr. učenik 7. razreda osnovne škole na skali PSS-a ima sljedeće rezultate: ukupno je za 16 simptoma označio da ih je doživio u protekla 3 mjeseca (tj. zaokružio je broj veći od 1), na skali frekvencije ima ukupni rezultat od 57 bodova, a na skali ometanja od 55 bodova. Prema graničnim vrijednostima decila u Tablici C.2 ovi rezultati imaju vrijednost devetog decila, što znači da oko 80 % učenika njegove dobi postiže niži rezultat, a samo 10 % ima viši rezultat. Također, s obzirom na smjernice u Okviru 6 radi se o klinički značajnim rezultatima koji zahtijevaju dodatnu pažnju kliničara. Decilne vrijednosti navedene u Tablicama C.1 do C.7 odgovaraju rezultatima koje normativna skupina postiže u Upitniku PSS. Pretvaranje bruto rezultata u vrijednosti decila omogućava interpretaciju individualnog re-

zultata usporedbom s rezultatima veće skupine sudionika. Dvostruka crta u tablicama povučena je na razini iznad 6. decila i predstavlja razinu do koje se nalaze prosječni i ispodprosječni rezultati. Smjernice za interpretaciju rezultata navedene su u Okviru 6. Rezultati u **1., 2. i 3. decilu** smatraju se ispodprosječnim, a u **4., 5., i 6. decilu** prosječnim. Premda djeca i odrasli s višim rezultatom unutar prosječnog raspona mogu biti sklonija doživljavanju tjelesnih simptoma od djece i odraslih s ispodprosječnim rezultatom, takve razlike nisu dovoljne da bi se otkrili problemi koji tu djecu čine sklonijom razvoju *poremećaja sa somatskim simptomima*. Rezultati u **7., 8., 9. i 10. decilu** mogu se smatrati iznadprosječnim i djeca i odrasli s rezultatima u tom rasponu doživljavaju tjelesne simptome u toj mjeri u kojoj to može interferirati s njihovim svakodnevnim funkcioniranjem. Dodatno, rezultati koji su u **9. i 10. decilu** mogu se smatrati klinički značajnim i mogu ukazivati na povećani rizik za *poremećaj sa somatskim simptomima*. Kako je ovaj rezultat uglavnom empirijski definiran i predstavlja arbitrarno određenje, ne može se ni u kojem slučaju smatrati dovoljnim za donošenje bilo kakve dijagnoze ili prognoze budućeg ponašanja, već samo može ukazivati da su djeca i odrasli koji postižu ovaj rezultat u povećanom riziku i zahtijevaju punu pažnju kliničara te dodatnu kliničku procjenu. S obzirom na izraženu učestalost *poremećaja sa somatskim simptomima* i u adolescenata i u odraslih, nalaz o povišenim rezultatima na PSS-u ima osobitu važnost jer može ukazivati na rizik za druge psihofizičke teškoće i poremećaje.

OKVIR 6. Interpretativne smjernice za rezultate u Upitniku PSS s obzirom na granične vrijednosti decila

SMJERNICE ZA INTERPRETACIJU DECILA

- 1., 2., 3. decil = ispodprosječni rezultat
- 4., 5., 6. decil = prosječni rezultati
- 7., 8., 9. i 10 decil = iznadprosječni rezultat
- 9. i 10. decil = klinički značajan rezultat

Napomena !!!

Kao i uvijek kada se radi o statističkom grupiranju rezultata, i u ovom je slučaju za uspješnu interpretaciju rezultata dobivenih u Upitniku PSS nužno razumijevanje postupka izrade i razvoja upitnika te kvalitativna analiza dobivenih rezultata.

Neki sudionik, primjerice, može na manji broj čestica zaokružiti maksimalan broj (4) i ukupno postići ispodprosječan ili prosječan rezultat, a ustvari se radi o osobi koja trpi manji broj simptoma, ali vrlo intenzivnih, te zahtijeva punu pažnju kliničara.

Za postavljanje dijagnoze poremećaja, rezultati dobiveni Upitnikom PSS nisu dovoljni, već je potrebno prikupiti više anamnestičkih i dijagnostičkih podataka!

5.3. Analiza rezultata s obzirom vrstu simptoma/klastera

Uz analizu rezultata na razini pojedinačnih simptoma, često se traži analiza i interpretacija na razini pojedinih klastera. Pritom se klasteri tjelesnih simptoma formiraju prema potrebama kliničke procjene. Ovdje se navode neke mogućnosti u formiranju klastera simptoma u PSS-u:

1. Simptomi u PSS-u originalno potječu iz sedam organskih sustava (vidi Tablicu 1) i u tom se smislu analiza tih klastera pokazala kao najinformativnija. U Tablicama B.2 i B.3 navedeni su osnovni deskriptivni pokazatelji pojedinih klastera simptoma. Za korisnike koji će na ovaj način analizirati dobivene rezultate, izračunate su interkorelacije među klasterima i prikazane u Tablicama B.4, B.5 i B.6. Dobiveni obrasci povezanosti ukazuju da se povezanosti između pojedinih klastera ili sindroma za skalu **frekvencije** (Tablica B.4) kreću se od 0,24 do 0,59, a najveće su između gastrointestinalnih simptoma i rezultata u tri klastera: pseudoneuroloških ($r = 0,59$), boli ($r = 0,57$) i respiratornih simptoma ($r = 0,54$). Povezanosti za skalu **ometanja** (Tablica B.5) kreću se od 0,30 do 0,62, a i u ovom su slučaju najveće povezanosti između skupine gastrointestinalnih simptoma i ista tri klastera – pseudoneuroloških ($r = 0,62$), boli ($r = 0,58$) i respiratornih ($r = 0,57$). Na kraju, u Tablici B.6 korelacijska je matrica između rezultata na skali **frekvencije** i skali **ometanja**. Korelacije se kreću od 0,63 do 0,72. Ovako visoke korelacije uglavnom su očekivane – sudionici koji doživljavaju tjelesne simptome češće ujedno procjenjuju da ih ti simptomi više ometaju u svakodnevnom životu. Najveća je povezanost između procjena frekvencije i ometanja za skupinu gastrointestinalnih ($r = 0,72$), respiratornih ($r = 0,68$) i dermatoloških simptoma ($r = 0,67$). Budući da klasteri sadrže različiti broj simptoma, ako se radi međusobna usporedba klastera, poželjno je prije toga rezultat na pojedinom klasteru podijeliti s brojem čestica u njemu (vidi 4. stranicu Upitnika PSS na Slici 5).
2. Drugi način temelji se na klasterima dobivenim faktorsko-analitičkim postupcima. Ovaj način analize uglavnom je potreban za istraživačke svrhe. Informacije o tom obliku formiranja klastera nalaze se u poglavlju 3.2. ovog priručnika i u Tablicama A.1 i A.2. No budući da se grupiranje simptoma po faktorskim solucijama pokazalo kao nekonzistentno i ponekad, osobito u kliničkoj procjeni, ne pridonosi boljoj interpretabilnosti, ovakav način ima svoja ograničenja.
3. Treći način vezan je za specifične somatske sindrome i poremećaje koji su uglavnom povezani sa stresom, poput npr. somatizacije, sindroma kroničnog umora, ponavljajuće abdominalne boli, sindroma boli u mišićima, anksioznosti poveza-

ne sa zdravstvenim stanjima i bolesti i sl. Na primjer, u PSS-u se nalaze tri skupine simptoma koje su sastavni dio kliničke slike za dijagnostiku somatizacije prema kriterijima u DSM-IV: pseudoneurološki i gastrointestinalni simptomi te simptomi boli / osjećaja slabosti. Nadalje, najčešći su simptomi sindroma kroničnog umora grlobolja, povišena tjelesna temperatura, bolovi u mišićima, bolovi u zglobovima, glavobolje, bolovi u trbuhu, manjak energije, potreba za odmorom, višestruki bolovi u zglobovima, slabljenje kratkoročnog pamćenja, neokrepljujući san i dr. (Farmer et al., 2004; Afari, 2003). Navedena specifična konstelacija simptoma može se izdvojiti iz PSS-a i na taj se način može dobiti informacija radi li se kod neke osobe o navedenom sindromu ili čak postoji sumnja, rizik za razvoj ili indikacija za javljanje sindroma kroničnog umora. Na sličan način mogu se formirati klasteri simptoma i za neke druge kliničke sindrome i poremećaje.

5.4. Analiza rezultata s obzirom na zdravstveni status

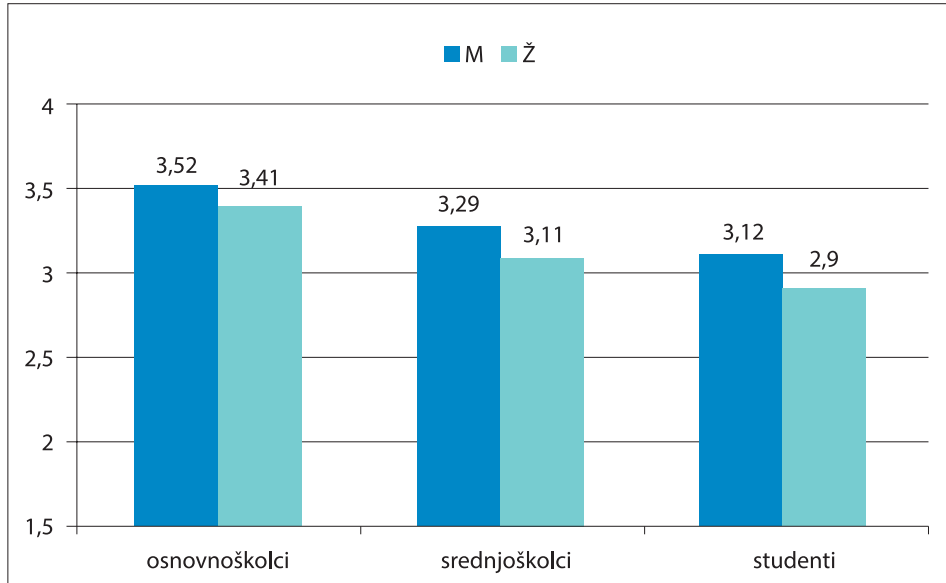
Sastavni dio PSS-a dva su dopunska pitanja kojima se utvrđuje zdravstveni status sudionika.

Prvo se odnosi na **subjektivni doživljaj zdravlja**, tj. procjenu vlastitog zdravstvenog statusa (*Što misliš, kakvo je tvoje zdravlje općenito?*) na koje sudionik odgovara na skali od 4 stupnja (1 = loše, 2 = osrednje, 3 = vrlo dobro, 4 = izvrsno). Odgovor na ovo pitanje dalo je 1345 sudionika i najveći broj njih procjenjuje vlastito zdravlje vrlo dobrim ili izvrsnim ($M = 3,43$; $SD = 0,69$; raspon = 1 – 4). Točnije, od navedenog broja sudionika njih 2,08 % procjenjuje svoje zdravlje lošim, 11,97 % osrednjim, 42,38 % vrlo dobrim i 43,57 % izvrsnim (Tablica 8). Izvrsnim su svoje zdravlje u najvećoj mjeri ocjenjivali osnovnoškolci (14,8 % dječaka i 13,61 % djevojčica), zatim srednjoškolci (6,02 % mladića i 4,31 % djevojaka) i na kraju studenti (1,56 %) i studentice (3,27 %). Analizom varijance utvrđena je statistički značajna razlika između sudionika ženskog i muškog spola – $F(1, 1340) = 16,21$; $p = 0,00$. Na Slici 4 može se uočiti trend u procjenama zdravstvenog statusa: s dobi ta je procjena sve niža i ta je razlika također statistički značajna: $F(2, 1340) = 36,63$; $p = 0,00$. Interakcijski efekti spola i dobi nisu se pokazali značajnima: $F(2, 1340) = 0,84$; $p = 0,43$.

Također, utvrđene su značajne povezanosti ($p < 0,05$) između zdravstvenog statusa i procjene frekvencija tjelesnih simptoma ($r = -0,36$) i njihova ometanja ($r = -0,25$): sudionici koji su procijenili svoje zdravstveno stanje boljim, ujedno su imali manji broj simptoma, ti simptomi javljali su se manje učestalo te su ih manje ometali u svakodnevnom životu.

TABLICA 8. Udio sudionika (%) u svakoj kategoriji odgovora na pitanje Što misliš, kakvo je tvoje zdravlje općenito? (N = 1345)

Dobna skupina	N (%)	1 loše	2 osrednje	3 vrlo dobro	4 odlično	Ukupno
Sudionici (N = 554)						
Osnovnoškolci	N	8	14	101	199	322
	N %	2,48 %	4,35 %	31,37 %	61,80 %	100 %
Srednjoškolci	N	3	21	68	81	173
	N %	1,73 %	12,14 %	39,31 %	46,82 %	100 %
Studenti	N	2	10	26	21	59
	N %	3,39 %	16,95 %	44,07 %	35,59 %	100 %
Ukupno:	N	13	45	195	301	554
	N %	2,35 %	8,12 %	35,20 %	54,33 %	100 %
Sudionice (N = 791)						
Osnovnoškolke	N	5	30	134	183	352
	N %	1,42 %	8,52 %	38,07 %	51,99 %	100 %
Srednjoškolke	N	5	30	120	58	213
	N %	2,35 %	14,08 %	56,34 %	27,23 %	100 %
Studentice	N	5	56	121	44	226
	N %	2,21 %	24,78 %	53,54 %	19,47 %	100 %
Ukupno:	N	15	116	375	285	791
	N %	1,90 %	14,66 %	47,41 %	36,03 %	100 %
Ukupno:		28	161	570	586	1345
		2,08 %	11,97 %	42,38 %	43,57 %	100 %

SLIKA 4. Prosječne vrijednosti procjena zdravstvenog statusa s obzirom na dob i spol sudionika – **N = 1345** ($N_M = 696$; $N_Z = 941$)

Pitanje pod rednim brojem 36 upućuje na **težinu simptoma** navedenih u listi (*Jesi li zbog navedenih zdravstvenih problema morao ići k liječniku?*), a odgovara se zaokruživanjem odgovora DA ili NE. Na njega je odgovorilo 1580 sudionika. Njihov broj u svakoj kategoriji odgovora, a s obzirom na dob i spol, naveden je u Tablici 9. S obzirom na odgovore na ovo pitanje rezultati pokazuju da 66,52 % sudionika nije moralo liječniku zbog svojih simptoma, dok je njih 33,48 % potražilo pomoć liječnika. U Tablici 10. navedeni su rezultati provjere značajnosti razlika između tih dviju skupina sudionika u broju simptoma, procjenama frekvencije i ometanja. I u ovom su slučaju sve razlike bile statistički značajne: sudionici koji su morali potražiti liječničku pomoć zbog navedenih zdravstvenih problema, ujedno su imali veći broj simptoma, ti simptomi javljali su se učestalije te su ih više ometali u svakodnevnom životu. Također očekivano, utvrđene su značajne povezanosti ($p < 0,05$) između odlaska liječniku i procjene frekvencija tjelesnih simptoma ($r = 0,20$) i njihova ometanja ($r = 0,22$).

TABLICA 9. Udio sudionika (%) u svakoj kategoriji odgovora na pitanje Jesi li zbog navedenih zdravstvenih problema morao ići k liječniku? (N = 1580)

Dobna skupina	N (%)	0 Ne	1 Da	Ukupno
Sudionici (N = 661)				
Osnovnoškolci	N	247	143	390
	N %	63,33 %	36,67 %	100 %
Srednjoškolci	N	141	55	196
	N %	71,94 %	28,06 %	100 %
Studenti	N	61	14	75
	N %	81,33 %	18,67 %	100 %
Ukupno:	N	449	212	661
	N %	67,93 %	32,07 %	100 %
Sudionice (N = 919)				
Osnovnoškolke	N	265	129	394
	N %	67,26 %	32,74 %	100 %
Srednjoškolke	N	164	109	273
	N %	60,07 %	39,93 %	100 %
Studentice	N	173	79	252
	N %	68,65 %	31,35 %	100 %
Ukupno:	N	602	317	919
	N %	65,51 %	34,49 %	100 %
Ukupno u stupcu:		1051	529	1580
		66,52 %	33,48 %	100 %

TABLICA 10. Broj simptoma, procjena frekvencija i ometanja s obzirom na **odlazak liječniku** (N = 1580)

POSJETA LIJEČNIKU	BROJ SIMPTOMA			FREKVENCIJA		OMETANJE	
	N	M	SD	M	SD	M	SD
0 = NE	1051	11,4	6,17	49,89	9,97	47,27	9,18
1 = DA	529	14,0	6,80	54,72	12,69	51,96	11,03
t		-7,84		-8,26		-8,93	
df		1578		1578		1578	
p		0,00		0,00		0,00	

5.5. Analiza rezultata u odnosu na podatke o povezanosti rezultata u PSS-u s drugim, relevantnim pokazateljima

Kao što je već ranije rečeno, Upitnik PSS do sada je upotrebljavan u većem broju istraživanja. Kako rezultati tih istraživanja mogu predstavljati korisne informacije za buduću primjenu i interpretaciju rezultata, ovdje će samo kratko biti navedeni osnovni pokazatelji iz nekih istraživanja, a čitatelj se upućuje na originalne radove.

U Tablici 11 navedeni su pokazatelji povezanosti ukupnog rezultata na Upitniku PSS s nekim drugim ispitivanim konstruktima. Kao što se može uočiti, učestalo doživljavanje tjelesnih simptoma i njihovo ometanje u **uzorcima djece i adolescenata** osobito su značajno povezani s kvalitetom života povezanom sa zdravljem, doživljavanjem simptoma depresivnosti i anksiozne osjetljivosti, hiperaktivnosti i agresivnosti, a u **uzorcima odraslih** (uglavnom studenata) sa simptomima depresivnosti i anksioznosti te s njima povezanim varijablama (ruminacijom, doživljavanjem stresa i svjesnom prisutnosti).

Svi novi rezultati istraživanja Upitnikom PSS i radovi koji se pri tome budu objavljivali, biti će dostupni na web stranici autorice <http://www.unizd.hr/psihologija/nastavnici/anita-vulic-prtoric/znanstveni-radovi>

TABLICA 11. Povezanost između ukupnog rezultata na Upitniku PSS i drugih konstrukata u uzorcima djece, adolescenata i odraslih

ISTRAŽIVANJA U UZORCIMA DJECE I ADOLESCENATA				
Konstrukt	Uzorak	Koeficijenti korelacije između PSS-a i konstrukta		Referenca
		Skala frekvencije	Skala ometanja	
Školski uspjeh	N = 1240 (dob 11 – 18 god.)	r = -0,09	r = -0,06	Vulić-Prtorić i Cifrek Kolarić (2011)
Strategije učenja	N=420 (dob 12-14 god.)	r = -0,22	r = -0,17	Mihajlović i sur. (2019)
Tehnike učenja		Nema značajne povezanosti		
Depresivnost	N = 315 (dob 11 – 15 god.)	r = 0,46	r = 0,22	Vulić-Prtorić i Macuka (2006)
Anksioznost	N=420 (dob 12-14 god.)	r=0,43	r=0,32	Mihajlović i sur. (2019)
Anksiozna osjetljivost	N = 275 (dob 11 – 15 god.)	r = 0,36	r = 0,33	Vulić-Prtorić i Cifrek Kolarić (2011)
Anksioznost u situacijama socijalne evaluacije	N = 211 (dob 16 – 19 god.)	r = 0,24	r = 0,24	Gugić (2015)
Somatski simptomi anksioznosti	N = 275 (dob 11 – 15 god.)	r = 0,41	r = 0,40	Vulić-Prtorić i Cifrek Kolarić (2011)
Hiperaktivnost	N = 219 (dob 11 – 15 god.)	r = 0,38	Nema podataka	Vulić-Prtorić i Cifrek Kolarić (2011)
Agresivnost	N = 216 (dob 11 – 15 god.)	r = 0,48 u uzorku djevojčica; 0,61 u uzorku dječaka	Nema podataka	Vulić-Prtorić i Cifrek Kolarić (2011)
Strategije suočavanja sa stresom	N = 275 (dob 11 – 15 god.)	Od r = 0,20 do r = 0,43 za pojedinu strategiju	Nema podataka	Vulić-Prtorić, Sorić i Penezić (2006)
Strategije suočavanja sa stresom	N = 211 (dob 16 – 19 god.)	Od r = 0,26 do r = 0,29 za pojedinu strategiju	Od r = 0,28 do r = 0,32 za pojedinu strategiju	Gugić (2015)
Strategije suočavanja sa stresom	N = 370 (dob 12 – 14 i 16 – 18 god.)	Od r = 0,15 do r = 0,19 za pojedinu strategiju	Od r = 0,18 do r = 0,35 za pojedinu strategiju	Kozjak Mikić i Perinović (2008).

Obiteljski odnosi	N = 198 (dob 11 – 15 god.)	r = -0,16 prihvaćanje – otac r = 0,29 kontrola – majka; r = 0,32 kontrola – otac	Nema značajne povezanosti	Vulić-Prtorić i Čifrek Kolarić (2011)
Kvaliteta života povezana sa zdravljem	N = 168 (dob 11 – 15 god.)	r = -0,68	Nema podataka	Perasović (2013)

ISTRAŽIVANJA U UZORCIMA ODRASLIH

Konstrukt	Uzorak	Koeficijent korelacije između PSSa i konstrukta		Referenca
		Skala frekvencija	Skala ometanje	
Emocionalna prilagodba na studij	N = 202 ($M_{dob} = 22,43$; $SD_{dob} = 2,74$)	r = -0,39	r = -0,51	Bužančić (2011)
Socijalna prilagodba na studij		Nema značajne povezanosti	r = -0,18	
Depresivnost	N = 125 ($M_{dob} = 21,44$; $SD_{dob} = 4,15$)	r = 0,48	r = 0,50	Vulić-Prtorić (2016)
Depresivna ruminacija		r = 0,44	r = 0,45	
Anksioznost	N = 202 ($M_{dob} = 22,43$; $SD_{dob} = 2,74$)	r = 0,16	r = 0,30	Bužančić (2011)
Anksioznost	N = 125 ($M_{dob} = 21,44$; $SD_{dob} = 4,15$)	r = 0,57	r = 0,57	Vulić-Prtorić (2016)
Stres		r = 0,45	r = 0,49	
Svjesna prisutnost (<i>mindfulness</i>)		r = -0,51	r = -0,48	
Pažnja		r = 0,55	r = 0,54	
Ruminacija ljutnje		r = 0,46	r = 0,40	

Napomena: navedene korelacije su značajne ($p < 0,05$)

5.6. Prikaz slučaja

U ovom poglavlju opisan je jedan slučaj za ilustraciju analize i interpretacije rezultata dobivenih PSS-om. Ispunjeni upitnik PSS prikazan je na Slici 5.

Djevojka Iva M. učenica je 3. razreda srednje škole. Upitnik PSS ispunila je u sklopu psihologijske obrade, a zbog uznemirenosti koja se javila u posljednjih nekoliko mjeseci te teškoća u koncentraciji i učenju. Iz intervju se saznaje da ju je u tom razdoblju ostavio dečko te se posvađala s najboljom prijateljicom.

Iva nema nekih dijagnosticiranih bolesti (odgovor na pitanje br. 37), niti se zbog svojih tjelesnih simptoma uznemirenosti do sada obraćala liječniku, a nije niti uzimala neke lijekove (odgovor na pitanja br. 36 i 38). Zbrajanjem odgovora u Upitniku PSS i pretvaranjem u decile (Tablica C.5) dobiva se podatak da djevojka doživljava ukupno 10 od 35 navedenih simptoma (3. decil), čestina javljanja tih simptoma je 55 (7. decil), a procjenjuje ih prosječno ometajućima (rezultat od 46 bodova je u 4. decilu). To znači da Iva doživljava manji broj simptoma za koje procjenjuje da ju ne ometaju značajno u svakodnevnom životu (ili ima mehanizme uspješnog suočavanja s njima), ali se javljaju iznadprosječno učestalo. Analizom odgovora na pojedine simptome uočava se da se radi o simptomima iz skupine gastrointestinalnih simptoma te dva kardiovaskularna i tri simptoma boli (profil na obrascu za bodovanje, Slika 5). Najviše su ometajući simptomi: bol u leđima, manjak energije i umor te ubrzano lupanje srca. Navedeni simptomi trebali bi biti primarni u određivanju terapijskih ciljeva. Također, ne treba zanemariti ni činjenicu da je istaknula glavobolje kao najneugodniji oblik boli. Njihov je intenzitet prosječan, no zbog glavobolja uzima analgetike 1-2 puta tjedno (odgovori na pitanja 39 – 42, 3. stranica PSS upitnika, Slika 5).

Budući da su i ostali pokazatelji iz *algoritma za procjenu tjelesnih simptoma* pokazali da Iva ima povišene razine socijalne anksioznosti i anksiozne osjetljivosti (SKAD-62) te da se u suočavanju sa stresnim situacijama (SUO) najčešće služi strategijama izbjegavanja i distrakcija, dobiveni nalazi upućuju na povišene razine anksioznosti i somatske reakcije na nedavni stresni događaj.

SLIKA 5A. Prikaz slučaja, 1. stranica Upitnika PSS

PSS

PSS Upitnik samoprocjene za djecu, adolescente i odrasle

Ovim upitnikom želimo saznati nešto više o zdravlju djece i odraslih. Za početak – **što mislite, kakvo je vaše zdravlje općenito?** (Označite svoj odgovor križićem ☒.)

izvrsno
 vrlo dobro
 osrednje
 loše

U tablici dolje nalazi se lista različitih zdravstvenih problema koji ponekad muče svakog od nas. Molimo vas da uz svaki navedeni zdravstveni problem označite svoj odgovor na dva pitanja:

1. Koliko ste ga često doživjeli u posljednja 3 mjeseca? i
2. Koliko vas je to ometalo u svakodnevnim aktivnostima?

		1. Koliko ste često to doživjeli?				2. Koliko vas je to ometalo?		
		Nikada	Nekoliko puta mjesечно	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan	Nimalo	Osrednje	Jako
1.	Glavobolje	1	2	3	4	1	2	3
2.	Vrtoglavica	1	2	3	4	1	2	3
3.	Bol u leđima	1	2	3	4	1	2	3
4.	Manjak energije / umor	1	2	3	4	1	2	3
5.	Povišena tjelesna temperatura	1	2	3	4	1	2	3
6.	Bol u zglobovima	1	2	3	4	1	2	3
7.	Bol u rukama / nogama	1	2	3	4	1	2	3
8.	Gubitak ravnoteže	1	2	3	4	1	2	3
9.	Mišićna napetost	1	2	3	4	1	2	3
10.	Slabost mišića	1	2	3	4	1	2	3
11.	"Knedla" u grlu	1	2	3	4	1	2	3
12.	Dvostruka slika	1	2	3	4	1	2	3
13.	Zamućeni vid	1	2	3	4	1	2	3
14.	Iznenadni gubitak vida	1	2	3	4	1	2	3
15.	Iznenadni gubitak sluha	1	2	3	4	1	2	3

1

SLIKA 5B. Prikaz slučaja, 2. stranica Upitnika PSS

		1. Koliko ste često to doživjeli?				2. Koliko vas je to ometalo?		
		Nikada	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan	Nimalo	Osrednje	Jako
16.	Nesvjestica	1	2	3	4	1	2	3
17.	Iznenadni gubitak pamćenja	1	2	3	4	1	2	3
18.	Ubrzano lupanje srca	1	2	3	4	1	2	3
19.	Bol u grudima	1	2	3	4	1	2	3
20.	Mučnina	1	2	3	4	1	2	3
21.	Grčevi u trbuhu	1	2	3	4	1	2	3
22.	Proljevi	1	2	3	4	1	2	3
23.	Povraćanje	1	2	3	4	1	2	3
24.	Nadutost	1	2	3	4	1	2	3
25.	Gubitak apetita	1	2	3	4	1	2	3
26.	Nepodnošenje nekih vrsta hrane	1	2	3	4	1	2	3
27.	Opstipacija ili neredovita stolica	1	2	3	4	1	2	3
28.	Žgaravica	1	2	3	4	1	2	3
29.	Teškoće disanja	1	2	3	4	1	2	3
30.	Osjecaj gušenja	1	2	3	4	1	2	3
31.	Kožni osip	1	2	3	4	1	2	3
32.	Svrbež / crvenilo kože	1	2	3	4	1	2	3
33.	Akne ili bubuljice	1	2	3	4	1	2	3
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	1	2	3	4	1	2	3
35.	Prekomjerno znojenje	1	2	3	4	1	2	3

gesto!

SLIKA 5c. Prikaz slučaja, 3. stranica Upitnika PSS

PSS

36. Jeste li se zbog navedenih zdravstvenih problema morali obratiti liječniku?
 Ne Da

37. Bolujete li od neke bolesti poput npr. astme, alergija, dijabetesa i sl.?
 Ne Da Od koje? _____

38. Upotrebljavate li zbog toga neke lijekove?
 Ne Da Koje? _____

39. Ako ste u posljednja 3 mjeseca trpjeli bolove, koje biste izdvojili kao najneugodnije? Navedite: glavobolje

40. Kako biste, na skali od 0 do 10, procijenili intenzitet tih bolova? (Zaokružite odgovarajući broj.)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nema boli	Blagi simptomi boli			Umjerena bol			Jaka bol			Vrlo jaka bol

41. Upotrebljavate li neke lijekove protiv bolova?
 Ne Da Koje? Lysocet

42. Ako DA, koliko ste često upotrebljavali lijekove protiv bolova u posljednja 3 mjeseca?

svakodnevno
 nekoliko puta tjedno
 1-2 puta tjedno
 nekoliko puta mjesečno
 1-2 puta mjesečno

3

SLIKA 5d. Prikaz slučaja, obrazac za bodovanje Upitnika PSS

PSS-obrazac za bodovanje

Ime i prezime: Jana M. Datum: 22. 05. 2018.

REZULTATI - UKUPNO:

BROJ =	10	FREKVENCIJA =	55	OMETANJE =	46
Decil =	3	Decil =	7	Decil =	4

SINDROM	ČESTICE u PSS-u	FREKVENCIJA zbroj / broj čestica	OMETANJE zbroj / broj čestica
Pseudoneurološki	2 + 8 + 11 + 12 + 13 + 14 + 15 + 16 + 17	12 / 9 = 1,3	12 / 9 = 1,3
Kardiovaskularni	18 + 19 + 35	6 / 3 = 2	5 / 3 = 1,7
Muskulatorni	9 + 10	2 / 2 = 1	2 / 2 = 1
Respiratorni	29 + 30 + 34	3 / 3 = 1	3 / 3 = 1
Gastrointestinalni	20 + 21 + 22 + 23 + 24 + 25 + 26 + 27 + 28	18 / 9 = 2	12 / 9 = 1,3
Dermatološki	31 + 32 + 33	3 / 3 = 1	3 / 3 = 1
Bol / osjećaj slabosti	1 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7	13 / 6 = 2,2	9 / 6 = 1,5

Sindrom	Frekvencija (red dot)	Ometanje (blue cross)
pseudoneurol	1,3	1,3
kardiovaskul	2	1,7
muskulator	1	1
respirator	1	1
gastrointest	2	1,3
dermatol	1	1
bol/slabost	2,2	1,5

- FREKVENCIJA

- OMETANJE

4

- ACHENBACH, T. M.; RESCOLA, L. A. (2018) **Achenbachov sustav empirijski zasnovane procjene**. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- AFARI, N.; BUCHWALD, D. (2003). **Chronic fatigue syndrome: A review**. *American Journal of Psychiatry*, 160, 221–236.
- APA, Američka psihijatrijska udruga (2014) **DSM-5 Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje**, Jastrebarsko: Naklada Slap.
- ANDRASIĆ, F.; POWERS, S. W. I MCGRATH, P. J. (2005). **Methodological considerations in research with special populations: Children and adolescents**. *Headache*, 45, 520–525.
- BEZINOVIĆ, P.; TKALČIĆ, M. (2002) **Škola i psihosomatski simptomi kod srednjoškola**, *Napredak*, 143(3), 279–290.
- BOJTOR, S. (2009) **Odnos anksioznosti, psihosomatskih simptoma i dimenzija anksioznosti kod djece osnovnoškolske dobi**. Neobjavljeni diplomski rad. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Rijeci.
- BUŽANČIĆ, D. (2011) **Neki prediktori psihosomatskih simptoma kod studenata**. Neobjavljeni diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju.
- FARMER, A.; FOWLER, T.; SCOURFIELD, J.; THAPAR, A. (2004) **Prevalence of chronic disamling fatigue in children and adolescents**, *British Journal of Psychiatry*, 184, 477–481.
- GARBER, J. (1998). **Somatoform Disorders in Childhood and Adolescence**. *Coprehensive Clinical Psychology*, Elsevier Science Ltd.
- GARBER, J.; WALKER, L. S.; ZEMAN, J. (1991) **Somatization symptoms in a community sample of children and adolescents: further validation of the Children's Somatization Inventory**, *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 3, No. 4, 588–595.
- GRGURIĆ, J.; HEGEDUŠ-JUNGVIRTH, M.; PALČEVSKI, G.; MIŠAK, Z.; PERŠIĆ, M.; BARBARIĆ, I.; DUJŠIN, M.; JELIĆ, N.; JURČIĆ, Z.; KOLAČEK, S.; PINOTIĆ, LJ.; RADMAN, D.; TJEŠIĆ-DRINKOVIĆ, D.; VUKOVIĆ, J. (2008) **Dijagnostički postupnik za recidivirajuću abdominalnu bol u djece**. *Paediatrica Croatica*, 52, 111–115.
- GRUBIĆ, M.; COHA, R.; VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2007) **Anksiozna osjetljivost u djece koja**

- boluju od glavobolje i astme.** 18. *Dani Ramira i Zorana Bujasa* u Keresteš, G.; Brković, I.; Butković, A. (ur.). Zagreb: knjiga sažetaka, Školska knjiga, 59.
<http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/41.%20AS,%20glavobolje,%20astma.pdf>
- GUGIĆ, K. (2015) **Suočavanje sa stresom, anksioznost i psihosomatski simptomi kod adolescenata.** Neobjavljeni diplomski rad. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Osijeku.
- JOVIĆ, M.; VULIĆ-PRTORIĆ, A.; BARABAN, D.; GRUBIĆ, M.; BRNOVIĆ, I.; PADELIN, P. (2009). **Coping strategies and health-related quality of life in children and adolescents with type 1 diabetes,** *Review of Psychology*, 16, 29–36. file:///C:/Users/Administrator/Downloads/Jovic_2009_v16_2.pdf
- JOVIĆ, M.; VULIĆ-PRTORIĆ, A.; BARABAN, D.; VLAŠIĆ-CICVARIĆ, I.; BRNOVIĆ, I.; LOPIŽIĆ, J. (2009). **Anxiety in children in pediatric care.** *Abstract book „From Knowledge to Interventions“ – 23rd Annual Conference of the European Health Psychology Society.* Pisa, Italy. 23-26 September, 2009. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/23.%20Anxiety%20in%20pediatric%20care%20-%20Pisa,%202009..pdf>
- KALEBIĆ-MAGLICA, B. (2007). **Uloga izražavanja emocija i suočavanja sa stresom vezanim uz školu u percepciji raspoloženja i tjelesnih simptoma adolescenata.** *Psihologijske teme*, 16 (1), 1–26.
- KERESTEŠ, G.; KUTEROVAC-JAGODIĆ, G.; VIZEK-VIDOVIĆ, V. (1994) **Upitnik za ispitivanje somatskih reakcija djece.** U: Vizek-Vidović, V.; Arambašić, L.; Kuterovac-Jagodić, G.; Franc, R.; Bunjevac, T. *Ispitivanje psihometrijskih karakteristika baterije upitnika za procjenu traumatskih i stresnih reakcija školske djece* (neobjavljeni rukopis).
- KLINE, R. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling.* New York: The Guilford Press.
- KOZJAK MIKIĆ, Z. I PERINOVIĆ, E. (2008). **Suočavanje i psihosomatski simptomi u adolescenciji.** *Suvremena psihologija*, 11(1), 41–53. file:///C:/Users/Administrator/Downloads/3_kozjak.pdf
- KOZJAK MIKIĆ, Z.; JOKIĆ BEGIĆ, N. I BUNJEVAC, T. (2012). **Zdravstvene teškoće i izvori zabrinutosti tijekom prilagodbe na srednju školu.** *Psihologijske teme*, 21(2), 317–336.
- MACUKA, I.; VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2006) **Coping Strategies in Children with Asthma,** *26th European Conference of Psychosomatic Research,* Cavtat, Croatia, sažetak objavljen u *Journal of Psychosomatic Research*, pp. 425 <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/49.%20Coping%20and%20asthma,%202006..pdf>
- MIČIĆ, L.; VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2012) **Psihosomatski simptomi u uzorku studenata.** U

- Penezić, Z.; Ćubela Adorić, V.; Ombla, J.; Slišković, A.; Sorić, I.; Valerjev, P.; Vulić-Prtorić, A. (ur.) XVIII. *Dani psihologije u Zadru – Knjiga sažetaka*. Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru, str. 118. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vulic%20Prtori%20C4%87-Prtori%20C4%87/Znanstveni%20radovi/8.%20Lucija%20i%20AVP%20-2012..pdf>
- MIHAJLOVIĆ T., VASELIĆ N., ČEKRLIJA Đ. (2019) **Relation between learning strategies and techniques, anxiety, and psychosomatic symptoms in 8th and 9th grade elementary school students**. *Nastava i vaspitanje*, 68(1), 71–87.
- PADELIN, P.; PETRIČIĆ, A.; RAKVIN, I.; DELIN, S. (2008). **Depresivnost kod djece koja boluju od glavobolja**. VIII. Congress of Croatian Paediatric Society. Paper Summaries: pg. 109.
- PADELIN, P.; PETRIČIĆ, A.; MIŠULIĆ, J. (2008). **Strategije suočavanja kod djece koja boluju od astme**. *Paediatrica Croatica*, 52, 26–27.
- PENNEBAKER, J. V. (1982) **The Psychology of Physical Symptoms**. New York: Springer-Verlag.
- PENNEBAKER, J. W. (2000) **Psychological factors influencing the reporting of physical symptoms**. In Stone, A. A.; Turkkan, J. S.; Bachrach, C. A.; Jobe, J. B.; Kurtzman, H. S.; Cain, V. S. (Eds) *The Science of Self-Report. Implications for Research and Practice*. London-New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. 299–315.
- PERASOVIĆ, J.; NELL, S.; PUHARIĆ, Z. (2013) **Psychosomatic symptoms and quality of life as related to adolescents health**. *Eusuhm*, London, Velika Britanija, 2013. Str. 5
- PETAK, A. I BRAJŠA-ŽGANEC, A. (2014). **The Somatization Symptoms among Grammar School Students**. *Croatian Journal of Education*, 16(4), 1119–1146.
- PETRIČIĆ, A.; VULIĆ-PRTORIĆ, A.; JURIC, M.; PADELIN, P. (2009) **Anxiety in children with syncope**, 23rd Annual Conference of the European Health Psychology Society, u Moss-Morris, R. i Yardley, L. (ur.) *Psychology and Health*. Pisa: Routledge, Taylor and Francis Group, 2009. 312–312. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vulic%20C4%87-Prtori%20C4%87/Znanstveni%20radovi/18.%20Anxiety%20in%20Children%20with%20syncope.pdf>
- VAN DRIEL, T. J. W. P. H.; HILDERINK, P. H.; HANSEN, D. J. C.; DE BOER, P.; ROSMALEN, J. G. M.; OUDE VOSHAAR, R. C. (2018) **Assessment of Somatization and Medically Unexplained Symptoms in Later Life**. *Assessment*, 25(3) 374–393.
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (1999) **Somatski simptomi anksioznosti kod djece**, *Radovi Filozofskog Fakulteta u Zadru*, 38 (15), 79–96. file:///C:/Users/Administrator/Downloads/2507-5680-1-PB.pdf
- VULIĆ- PRTORIĆ, A.; LONČAREVIĆ, I., (2016) **Školski uspjeh i mentalno zdravlje: od relacija do intervencija**. *Napredak*, 157, 3, 301–325. file:///C:/Users/Administrator/Downloads/Napredak_2016_3_03_vulic%20(1).pdf
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2000) **Somatizacija i kvaliteta obiteljskih interakcija kod djece**

- i adolescenata**, *Medica Jadertina*, 30 (1-2), 21–31.
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2002) **SUO – Priručnik za Skalu suočavanja sa stresom za djecu i adolescente**, Jastrebarsko: Naklada Slap.
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2004) **SKAD-62 – Priručnik za Skalu strahova i anksioznosti za djecu i adolescente**, Jastrebarsko: Naklada Slap.
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2005) **Upitnik psihosomatskih simptoma za djecu – procjena valjanosti**. *Suvremena psihologija* 8, 2, 211–227. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/63.%20Psihosomatski%20simptomi.pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2013) **Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma: odnos među pokazateljima**. U Kuterovac Jagodić, G.; Erceg Jugović, I.; Huić, A. (ur) 21. Dani Ramira i Zorana Bujasa – Knjiga sažetaka. Zagreb, 11. – 13. 4. 2013., str. 98. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/1.%20Algoritam%20samoprocjene%20tjelesnih%20simptoma.pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2018) **Odrednice psihosomatskih simptoma u uzorku studenata**. Neobjavljeni rukopis.
- VULIĆ-PRTORIĆ, A.; GALIĆ, S. (2016) **Severity of somatic symptoms in adolescence: How distressing they are?** U: Lauri Korajlija, A.; Begić, D.; Jurin, T. (Eds.) Book of Abstracts. 37th STAR Conference, 6-8 July, 2016., Zagreb, Croatia. Pg. 257. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/Severity%20of%20omatic%20symptoms.pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ A., MACUKA I. (2006) **Depresivnost i psihosomatski simptomi u djetinjstvu i adolescenciji**, *Prvi hrvatski kongres primijenjene psihologije*, Zagreb, travanj 2006., Knjiga sažetaka, str.88. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/56.%20PSS-SDD,%20Zgb.%202006..pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2016) **Somatic complaints in adolescence: Prevalence patterns across gender and age**. *Psychological Topics*, 25, 1, 75–105. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/Somatic%20symptoms.PDF>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2016) **Upitnik psihosomatskih simptoma: 10 godina primjene**. U: Pokrajac-Bulian, A.; Miletić, I.; Juretić, J.; Lopižić, J. (ur.) Psihologija u prevenciji poremećaja i očuvanju zdravlja – Knjiga sažetaka. 24. godišnja konferencija hrvatskih psihologa. Opatija, 9. – 12. studenoga 2016. Str. 296. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/Upitnik%20psihosomatskih%20simptoma.pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A.; GALIĆ, S. (2004) **Stres i tjelesni simptomi anksioznosti u djece**

- i adolescenata**, *Medica Jadertina*, 34 (1-2), 5–13. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/78.%20Stres%20i%20SOMA-%20Medica%20Jadertina.pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A.; GRUBIĆ, M. (2008) **Sindromi anksioznosti kod djece oboljele od astme i djece s glavoboljama**, rad prezentiran na XVI. *Danima psihologije u Zadru*, Knjiga sažetaka, str. 25.
- VULIĆ-PRTORIĆ, A.; JOVIĆ, M.; COHA, R.; GRUBIĆ, M.; LOPIŽIĆ, J.; PADELIN, P. (2008) **Anksiozna osjetljivost i psihosomatski simptomi u djece i adolescenata**, *Klinička psihologija*, 1, 1-2, 7–26. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/26.%20ANKSIOZNA%20OSJETLJIVOST%20I%20PSIHOSOMATSKI%20SIMPTOMI.pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A.; COHA, R.; GRUBIĆ, M.; LOPIŽIĆ, J.; PADELIN, P. (2006) **Coping strategies in children with headaches**. *26th European Conference of Psychosomatic Research*, Cavtat, Croatia, *Journal of Psychosomatic Research*, pp. 422. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/52.%20Coping%20and%20headaches,%202006..pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A.; GRUBIĆ, M.; GALIĆ, S.; COHA, R.; LOPIŽIĆ, J.; PADELIN, P. (2007) **Anxiety in children with headaches**. *Psychological Topics* 16, 2, 201–229. <https://pdfs.semanticscholar.org/b1c5/2e68d9920c8f123b12a155d71fe0d3f9ffbf.pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A.; SORIĆ, I.; PENEZIĆ, Z. (2006) **Coping Strategies and Psychosomatic Symptoms in Children**. *3rd European Conference on Positive Psychology*. Portugal, Braga: University of Minho, 2006. <http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/61.%20Coping%20and%20Psychosomatics,%20Portugal,%202006..pdf>
- VULIĆ-PRTORIĆ, A.; SORIĆ, I.; PENEZIĆ, Z. (2009) **Coping Strategies and Psychosomatic Symptoms in Children**. U Freire, T. (ed) *Understanding Positive Life: Research and Practice on Positive Psychology*. Lisboa: Climepsi Editorias, 183–198.
- ZDRAVKOVIĆ, Ž.; VULIĆ-PRTORIĆ, A. (2006) **Stres i suočavanje sa stresom kod djece s ponavljajućom abdominalnom boli**. *XIV godišnja konferencija psihologa – Ljudski potencijali kroz životni vijek – Vodice*: Hrvatsko psihološko društvo. http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vuli%C4%87-Prtori%C4%87/Znanstveni%20radovi/62.%20Stres%20i%20abdominalna%20bol_optimized.pdf
- ZIJLEMA, W. L.; STOLK, R. P.; LOWE, B.; RIEF, W.; WHITE, P. D.; ROSMALEN, J. G. M. (2013) **How to assess common somatic symptoms in large-scale studies: A systematic review of questionnaires**. *Journal of Psychosomatic Research*. 74, 459–468.

U ovom poglavlju nalaze se tablice sa relevantnim statističkim podacima dobivenim primjenom upitnika PSS.

A – Tablice sa statističkim podacima po česticama

Tablica A.1. Rezultati analize glavnih komponenata, PSS – skala frekvencije (N = 1637)

Tablica A.2. Rezultati analize glavnih komponenata, PSS – skala ometanja (N = 1637)

Tablica A.3. Popis simptoma i osnovni deskriptivni pokazatelji – skala frekvencije (N = 1637)

Tablica A.4. Popis simptoma i osnovni deskriptivni pokazatelji – skala ometanja (N = 1637)

Tablica A.5. Korelacije između procjena frekvencije i ometanja po česticama (N = 1637)

Tablica A.6. Popis simptoma i udio sudionika (%) u svakoj kategoriji odgovora na pitanje Koliko često ste navedene tjelesne probleme doživjeli u posljednja 3 mjeseca? (N = 1637)

Tablica A.7. Popis simptoma i udio sudionika (%) u svakoj kategoriji odgovora na pitanje Koliko vas je to ometalo u svakodnevnim aktivnostima? (N = 1637)

B - Tablice sa statističkim podacima po klasterima

Tablica B.1. Klasteri simptoma, redni broj simptoma i njihova pripadnost pojedinom klasteru.

Tablica B.2. Deskriptivni pokazatelji po klasterima – skala frekvencije (N = 1637)

Tablica B.3. Deskriptivni pokazatelji po klasterima – skala ometanja (N = 1637)

Tablica B.4. Matrica korelacija između klastera tjelesnih simptoma u Upitniku PSS – skala frekvencije (N = 1637)

Tablica B.5. Matrica korelacija između klastera tjelesnih simptoma u Upitniku PSS – skala ometanja (N = 1637)

Tablica B.6. Matrica korelacija između klastera tjelesnih simptoma u Upitniku PSS – skale frekvencije i ometanja (N = 1637)

C – Tablice decila

Tablica C.1. Granične vrijednosti decila na cijelom uzorku (N = 1637)

Tablica C.2. Granične vrijednosti decila u uzorku osnovnoškolaca – dječaci (N = 412)

Tablica C.3. Granične vrijednosti decila u uzorku osnovnoškolaca – djevojčice (N = 404)

Tablica C.4. Granične vrijednosti decila u uzorku srednjoškolaca – mladići (N = 209)

Tablica C.5. Granične vrijednosti decila u uzorku srednjoškolaca – djevojke (N = 285)

Tablica C.6. Granične vrijednosti decila u uzorku studenata (N = 75)

Tablica C.7. Granične vrijednosti decila u uzorku studentica (N = 252)

A. Tablice sa statističkim podacima po česticama

Tablica A.1. Rezultati analize glavnih komponenta, PSS – skala frekvencije (N = 1637)

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	h ²
1. Glavobolje	0,141	0,097	0,211	0,471	-0,184	0,141	0,227	0,401
2. Vrtoglavica	0,142	0,351	0,022	0,480	-0,057	0,117	0,233	0,445
3. Bol u leđima	0,511	0,061	-0,130	0,249	0,031	-0,023	0,330	0,454
4. Manjak energije / umor	0,453	0,120	0,013	0,469	-0,000	0,085	0,134	0,466
5. Povišena tjelesna temperatura	0,045	0,176	0,600	0,104	0,007	0,121	-0,048	0,420
6. Bol u zglobovima	0,728	0,145	0,129	-0,087	0,076	0,085	0,048	0,591
7. Bol u rukama / nogama	0,749	0,140	0,117	0,066	0,106	0,108	0,070	0,626
8. Gubitak ravnoteže	0,250	0,502	0,062	0,248	0,032	0,126	0,181	0,430
9. Mišićna napetost	0,618	0,033	0,136	0,152	0,057	0,072	0,087	0,441
10. Slabost mišića	0,560	0,114	0,101	0,220	0,029	0,083	0,172	0,423
11. "Knedla" u grlu	0,149	0,132	0,110	0,316	0,037	0,074	0,401	0,319
12. Dvostruka slika	0,118	0,608	0,084	0,175	0,102	0,027	0,216	0,479
13. Zamućeni vid	0,239	0,521	0,032	0,265	0,062	-0,064	0,207	0,450
14. Iznenadni gubitak vida	0,088	0,672	0,049	-0,007	0,025	0,052	-0,002	0,465
15. Iznenadni gubitak sluha	-0,007	0,486	0,190	-0,087	0,120	-0,057	0,189	0,334
16. Nesvjestica	0,001	0,619	0,187	0,023	-0,003	0,139	0,116	0,452
17. Iznenadni gubitak pamćenja	0,090	0,436	0,066	0,197	0,367	-0,079	-0,005	0,382
18. Ubrzano lupanje srca	0,204	0,184	0,030	0,434	0,161	0,146	0,307	0,406
19. Bol u grudima	0,160	0,137	-0,073	0,321	0,033	0,231	0,464	0,423
20. Mučnina	0,183	0,142	0,388	0,431	-0,031	0,196	0,245	0,489
21. Grčevi u truhu	0,175	0,015	0,299	0,317	0,052	0,071	0,398	0,387
22. Proljev	0,125	0,080	0,627	0,055	0,157	-0,017	0,245	0,503
23. Povraćanje	0,093	0,272	0,624	0,008	0,025	0,139	0,075	0,498
24. Nadutost	0,131	0,069	0,210	0,416	0,109	-0,285	0,419	0,507
25. Gubitak apetita	0,164	0,077	0,116	0,253	-0,009	0,646	0,155	0,552
26. Nepodnošenje nekih vrsta hrane	0,150	0,096	0,215	0,086	0,139	0,670	0,017	0,555

27.	Opstipacija ili neredovita stolica	0,044	0,084	0,228	0,158	0,184	-0,162	0,461	0,359
28.	Žgaravica	0,196	0,127	0,298	0,106	0,039	-0,181	0,495	0,434
29.	Teškoće disanja	0,125	0,256	0,042	-0,029	0,114	0,249	0,700	0,649
30.	Osjećaj gušenja	0,074	0,345	0,031	0,011	0,115	0,218	0,680	0,649
31.	Kožni osip	0,091	0,152	0,049	0,050	0,733	0,080	0,187	0,615
32.	Svrbež / crvenilo kože	0,101	0,092	0,119	0,085	0,765	0,072	0,146	0,651
33.	Akne ili bubuljice	-0,031	-0,006	-0,003	0,626	0,301	0,027	-0,035	0,485
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	0,127	-0,074	0,377	0,081	0,181	0,303	0,216	0,341
35.	Prekomjerno znojenje	0,230	0,011	0,163	0,343	0,245	0,135	-0,035	0,277
	<i>Karakteristični korijen</i>	2,840	2,827	2,045	2,526	1,679	1,522	2,921	
	<i>% objašnjene varijance</i>	8,1	8,1	5,8	7,2	4,8	4,3	8,3	

TABLICA A.2. Rezultati analize glavnih komponenta, PSS – skala ometanja (N = 1637)

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	h ²
1. Glavobolje	0,288	0,043	-0,168	0,273	0,292	0,263	0,256	0,408
2. Vrtoglavica	0,153	0,269	-0,149	0,282	0,201	0,153	0,380	0,406
3. Bol u leđima	0,587	0,032	0,054	0,283	-0,027	0,085	0,144	0,457
4. Manjak energije / umor	0,418	0,031	-0,094	0,251	-0,034	0,401	0,160	0,435
5. Povišena tjelesna temperatura	0,185	0,170	-0,006	0,089	0,587	0,116	0,040	0,431
6. Bol u zglobovima	0,643	0,167	0,198	-0,076	0,183	-0,090	0,138	0,547
7. Bol u rukama / nogama	0,701	0,133	0,183	0,029	0,142	0,033	0,079	0,571
8. Gubitak ravnoteže	0,199	0,490	-0,039	0,168	0,181	0,057	0,283	0,425
9. Mišićna napetost	0,595	0,178	-0,005	0,064	0,234	0,169	0,014	0,474
10. Slabost mišića	0,480	0,264	-0,004	0,119	0,162	0,238	0,188	0,432
11. "Knedla" u grlu	0,262	0,164	-0,001	0,213	0,017	0,326	0,339	0,363
12. Dvostruka slika	0,187	0,663	-0,014	0,101	0,128	0,090	0,227	0,561
13. Zamučeni vid	0,211	0,561	0,012	0,199	0,025	0,205	0,196	0,480
14. Iznenadni gubitak vida	0,100	0,781	0,131	0,001	0,091	0,074	0,055	0,654
15. Iznenadni gubitak sluha	0,064	0,754	0,166	0,093	0,115	-0,016	0,001	0,622
16. Nesvjestica	0,037	0,714	0,019	0,053	0,150	0,004	0,221	0,585
17. Iznenadni gubitak pamćenja	0,086	0,526	0,204	0,179	0,102	0,132	0,093	0,395
18. Ubrzano lupanje srca	0,210	0,126	-0,034	0,233	0,017	0,243	0,554	0,482
19. Bol u grudima	0,197	0,136	0,025	0,157	0,089	0,214	0,579	0,471
20. Mučnina	0,165	0,083	-0,112	0,372	0,457	0,187	0,237	0,485
21. Grčevi u trbuhu	0,162	0,079	0,043	0,514	0,378	0,148	0,174	0,493
22. Proljev	0,089	0,118	0,143	0,375	0,546	0,037	0,051	0,486
23. Povraćanje	0,029	0,200	0,118	0,113	0,697	0,012	0,123	0,569
24. Nadutost	0,084	0,146	0,098	0,609	0,107	0,216	0,216	0,514
25. Gubitak apetita	0,199	0,143	0,119	-0,073	0,364	0,258	0,321	0,382
26. Nepodnošenje nekih vrsta hrane	0,191	0,116	0,240	-0,211	0,473	0,274	0,156	0,475
27. Opstipacija ili neredovita stolica	0,047	0,299	0,287	0,608	0,029	0,066	0,090	0,557
28. Žgaravica	0,150	0,219	0,311	0,427	0,156	0,013	0,178	0,406

29.	Teškoće disanja	0,042	0,215	0,282	0,055	0,182	0,013	0,695	0,647
30.	Osjećaj gušenja	0,035	0,277	0,247	0,135	0,169	-0,057	0,680	0,650
31.	Kožni osip	0,154	0,138	0,733	0,145	0,062	0,146	0,139	0,645
32.	Svrbež / crvenilo kože	0,098	0,141	0,680	0,152	0,134	0,239	0,085	0,598
33.	Akne ili bubuljice	-0,013	0,105	0,100	0,089	0,053	0,710	0,089	0,543
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	0,103	-0,015	0,121	0,082	0,297	0,555	0,077	0,434
35.	Prekomjerno znojenje	0,117	0,126	0,177	0,096	0,097	0,621	0,079	0,471
	<i>Karakteristični korijen</i>	2,673	3,722	1,731	2,193	2,433	2,187	2,616	
	<i>% objašnjene varijance</i>	7,6	10,6	4,9	6,3	7,0	6,2	7,5	

TABLICA A.3. Popis simptoma i osnovni deskriptivni pokazatelji – skala frekvencije (N = 1637)

	M	C	SD	K-S d p < 0,01	A (0,06)	S (0,12)	r _{it}
1. Glavobolje	1,94	2,00	0,76	0,29	0,74	0,64	0,43
2. Vrtoglavica	1,46	1,00	0,71	0,39	1,60	2,26	0,49
3. Bol u leđima	1,91	2,00	0,94	0,24	0,83	-0,21	0,44
4. Manjak energije / umor	2,32	2,00	0,96	0,23	0,26	-0,85	0,51
5. Povišena tjelesna temperatura	1,37	1,00	0,55	0,41	1,26	1,38	0,29
6. Bol u zglobovima	1,55	1,00	0,78	0,36	1,41	1,39	0,41
7. Bol u rukama / nogama	1,68	2,00	0,81	0,29	1,10	0,71	0,51
8. Gubitak ravnoteže	1,23	1,00	0,57	0,48	2,86	8,72	0,51
9. Mišićna napetost	1,55	1,00	0,76	0,35	1,37	1,46	0,43
10. Slabost mišića	1,35	1,00	0,61	0,42	1,87	3,64	0,49
11. "Knedla" u grlu	1,49	1,00	0,72	0,37	1,45	1,69	0,46
12. Dvostruka slika	1,19	1,00	0,54	0,49	3,31	11,53	0,48
13. Zamućeni vid	1,37	1,00	0,72	0,43	2,08	3,84	0,49
14. Iznenadni gubitak vida	1,09	1,00	0,40	0,52	5,41	31,71	0,29
15. Iznenadni gubitak sluha	1,05	1,00	0,29	0,53	6,78	53,74	0,28
16. Nesvjestica	1,06	1,00	0,29	0,53	5,27	32,07	0,35
17. Iznenadni gubitak pamćenja	1,17	1,00	0,50	0,50	3,49	13,48	0,34
18. Ubrzano lupanje srca	1,80	2,00	0,84	0,25	0,90	0,22	0,53
19. Bol u grudima	1,48	1,00	0,71	0,37	1,51	1,96	0,48
20. Mučnina	1,69	2,00	0,71	0,26	0,94	1,01	0,56
21. Grčevi u trbuhu	1,47	1,00	0,68	0,37	1,53	2,26	0,49
22. Proljevanje	1,35	1,00	0,55	0,41	1,66	3,45	0,41
23. Povraćanje	1,25	1,00	0,50	0,46	2,17	5,67	0,37
24. Nadutost	1,39	1,00	0,67	0,40	1,92	3,77	0,45
25. Gubitak apetita	1,55	1,00	0,74	0,34	1,35	1,48	0,43
26. Nepodnošenje nekih vrsta hrane	1,68	1,00	0,87	0,31	1,22	0,74	0,35
27. Opstipacija ili neredovita stolica	1,23	1,00	0,58	0,48	2,88	8,75	0,37
28. Žgaravica	1,29	1,00	0,61	0,45	2,40	6,04	0,44

29.	Teškoće disanja	1,33	1,00	0,63	0,44	2,12	4,50	0,52
30.	Osjećaj gušenja	1,18	1,00	0,50	0,49	3,31	11,85	0,53
31.	Kožni osip	1,16	1,00	0,48	0,49	3,74	16,00	0,37
32.	Svrbež / crvenilo kože	1,28	1,00	0,62	0,46	2,60	7,02	0,37
33.	Akne ili bubuljice	1,81	2,00	0,97	0,28	1,06	0,07	0,28
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	1,97	2,00	0,71	0,34	0,86	1,42	0,35
35.	Prekomjerno znojenje	1,74	1,00	0,96	0,32	1,11	0,11	0,34

Legenda: **M** – aritmetička sredina; **C** – medijan; **SD** – standardna devijacija; **K-S d** Kolmogorov-Smirnovljev test; **A** – indeks asimetričnosti i **S** – indeks spljoštenosti (u zagradi su vrijednosti standardne pogreške); **r_{ik}** – (nespuriozna) korelacija između rezultata na pojedinoj čestici i ukupnog rezultata na skali.

TABLICA A.4. Popis simptoma i osnovni deskriptivni pokazatelji – skala ometanja (N = 1637)

	M	C	SD	K-S d p < 0,01	A (0,06)	S (0,12)	r _{tt}
1. Glavobolje	1,80	2,00	0,65	0,25	0,26	-0,67	0,47
2. Vrtoglavica	1,44	1,00	0,63	0,35	1,29	0,60	0,50
3. Bol u leđima	1,65	1,60	0,65	0,26	0,60	-0,54	0,41
4. Manjak energije / umor	1,95	2,00	0,69	0,25	0,11	-0,86	0,41
5. Povišena tjelesna temperatura	1,45	1,00	0,63	0,35	1,24	0,51	0,43
6. Bol u zglobovima	1,46	1,00	0,61	0,34	1,10	0,31	0,41
7. Bol u rukama / nogama	1,55	1,49	0,62	0,30	0,80	-0,22	0,46
8. Gubitak ravnoteže	1,21	1,00	0,46	0,40	2,43	5,42	0,52
9. Mišićna napetost	1,40	1,00	0,56	0,35	1,26	0,80	0,46
10. Slabost mišića	1,31	1,00	0,51	0,37	1,63	1,97	0,54
11. "Knedla" u grlu	1,43	1,00	0,61	0,34	1,30	0,68	0,48
12. Dvostruka slika	1,19	1,00	0,46	0,41	2,77	7,09	0,54
13. Zamućeni vid	1,34	1,00	0,58	0,38	1,75	2,03	0,53
14. Iznenadni gubitak vida	1,13	1,00	0,41	0,42	3,83	13,81	0,46
15. Iznenadni gubitak sluha	1,10	1,00	0,35	0,41	4,34	18,81	0,43
16. Nesvjestica	1,11	1,00	0,38	0,42	4,03	15,98	0,47
17. Iznenadni gubitak pamćenja	1,21	1,00	0,50	0,42	2,73	6,53	0,46
18. Ubrzano lupanje srca	1,48	1,00	0,61	0,33	1,03	0,14	0,49
19. Bol u grudima	1,42	1,00	0,60	0,34	1,30	0,76	0,51
20. Mučnina	1,65	1,67	0,66	0,27	0,61	-0,59	0,52
21. Grčevi u trbuhu	1,51	1,00	0,67	0,33	1,11	0,02	0,52
22. Proljevi	1,33	1,00	0,56	0,38	1,70	2,03	0,46
23. Povraćanje	1,29	1,00	0,55	0,39	2,02	3,15	0,45
24. Nadutost	1,31	1,00	0,54	0,36	1,80	2,42	0,50
25. Gubitak apetita	1,34	1,00	0,55	0,37	1,59	1,72	0,47
26. Nepodnošenje nekih vrsta hrane	1,47	1,00	0,64	0,35	1,18	0,31	0,41
27. Opstipacija ili neredovita stolica	1,19	1,00	0,45	0,39	2,74	6,99	0,46
28. Žgaravica	1,26	1,00	0,52	0,38	2,16	4,01	0,47

29.	Teškoće disanja	1,34	1,00	0,58	0,37	1,75	2,04	0,52
30.	Osjećaj gušenja	1,22	1,00	0,51	0,39	2,60	5,81	0,52
31.	Kožni osip	1,18	1,00	0,45	0,41	2,95	8,22	0,43
32.	Svrbež / crvenilo kože	1,25	1,00	0,50	0,39	2,27	4,47	0,43
33.	Akne ili bubuljice	1,55	1,00	0,71	0,32	1,02	-0,31	0,36
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	1,80	2,00	0,68	0,23	0,32	-0,78	0,39
35.	Prekomjerno znojenje	1,51	1,00	0,67	0,34	1,07	-0,03	0,43

Legenda: **M** – aritmetička sredina; **C** – medijan, **D** – mod; **SD** – standardna devijacija; **K-S d** Kolmogorov – Smirnovljev test; **A** – indeks asimetričnosti i **S** – indeks spljoštenosti (u zagradi su vrijednosti standardne pogreške); r_{it} – (nespuriozna) korelacija između rezultata na pojedinoj čestici i ukupnog rezultata na skali.

TABLICA A.5. Korelacije između procjena frekvencije i ometanja po česticama (N = 1637)

Korelacije između procjena frekvencije i ometanja po česticama		r
1.	Glavobolje	0,55
2.	Vrtoglavica	0,65
3.	Bol u leđima	0,59
4.	Manjak energije / umor	0,51
5.	Povišena tjelesna temperatura	0,64
6.	Bol u zglobovima	0,69
7.	Bol u rukama / nogama	0,62
8.	Gubitak ravnoteže	0,66
9.	Mišićna napetost	0,63
10.	Slabost mišića	0,70
11.	“Knedla“ u grlu	0,67
12.	Dvostruka slika	0,67
13.	Zamućeni vid	0,69
14.	Iznenadni gubitak vida	0,58
15.	Iznenadni gubitak sluha	0,48
16.	Nesvjestica	0,61
17.	Iznenadni gubitak pamćenja	0,66
18.	Ubrzano lupanje srca	0,51
19.	Bol u grudima	0,70
20.	Mučnina	0,65
21.	Grčevi u trbuhu	0,77
22.	Proljev	0,66
23.	Povraćanje	0,66
24.	Nadutost	0,67
25.	Gubitak apetita	0,55
26.	Nepodnošenje nekih vrsta hrane	0,58
27.	Opstipacija ili neredovita stolica	0,66
28.	Žgaravica	0,70

29.	Teškoće disanja	0,76
30.	Osjećaj gušenja	0,75
31.	Kožni osip	0,70
32.	Svrbež / crvenilo kože	0,68
33.	Akne ili bubuljice	0,56
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	0,50
35.	Prekomjerno znojenje	0,62

Napomena: Sve korelacije su značajne ($p < 0,05$)

TABLICA A.6. Popis simptoma i udio sudionika (%) u svakoj kategoriji odgovora na pitanje **Koliko ste često navedene tjelesne probleme doživjeli u posljednja 3 mjeseca?** (N = 1637)

	Tjelesni simptomi	Nikada	Nekoliko puta mjesечно	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan
1.	Glavobolje	27,55	55,83	11,97	4,64
2.	Vrtoglavica	65,06	26,63	6,11	2,20
3.	Bol u leđima	40,26	37,63	13,13	8,98
4.	Manjak energije / umor	20,95	39,65	25,59	13,81
5.	Povišena tjelesna temperatura	65,79	31,52	2,32	0,37
6.	Bol u zglobovima	60,72	27,61	8,31	3,35
7.	Bol u rukama / nogama	49,48	36,89	9,59	4,03
8.	Gubitak ravnoteže	82,59	13,19	2,57	1,64
9.	Mišićna napetost	58,52	31,03	7,45	2,99
10.	Slabost mišića	71,11	24,00	3,67	1,22
11.	“Knedla“ u grlu	62,55	28,28	7,14	2,02
12.	Dvostruka slika	86,50	9,53	2,44	1,53
13.	Zamućeni vid	74,34	17,29	5,44	2,93
14.	Iznenadni gubitak vida	94,19	3,85	0,92	1,04
15.	Iznenadni gubitak sluha	95,91	3,24	0,43	0,43
16.	Nesvjestica	94,75	4,34	0,79	0,12
17.	Iznenadni gubitak pamćenja	87,05	10,01	1,71	1,22
18.	Ubrzano lupanje srca	42,94	39,77	12,34	4,95
19.	Bol u grudima	62,98	28,41	6,41	2,20
20.	Mučnina	43,98	46,43	7,21	2,38
21.	Grčevi u truhu	62,98	29,87	5,19	1,95
22.	Proljev	68,97	28,71	1,47	0,86
23.	Povraćanje	77,64	20,40	1,34	0,61
24.	Nadutost	69,58	24,37	3,79	2,26
25.	Gubitak apetita	58,22	31,83	7,21	2,75
26.	Nepodnošenje nekih vrsta hrane	53,57	31,52	8,86	6,05
27.	Opstipacija ili neredovita stolica	82,89	12,71	2,69	1,71

28.	Žgaravica	77,64	17,41	3,18	1,77
29.	Teškoće disanja	74,83	19,36	4,22	1,59
30.	Osjećaj gušenja	86,81	9,84	2,38	0,98
31.	Kožni osip	87,72	10,02	0,98	1,28
32.	Svrbež / crvenilo kože	79,35	15,69	2,69	2,26
33.	Akne ili bubuljice	49,18	31,58	9,22	10,02
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	22,48	63,53	9,10	4,89
35.	Prekomjerno znojenje	54,86	25,41	11,42	8,31

TABLICA A.7. Popis simptoma i udio sudionika (%) u svakoj kategoriji odgovora na pitanje Koliko vas je to ometalo u svakodnevnim aktivnostima? (N = 1637)

	Nimalo	Osrednje	Jako
1. Glavobolje	34,27	51,67	14,06
2. Vrtoglavica	65,81	24,61	9,58
3. Bol u leđima	46,21	41,85	11,94
4. Manjak energije / umor	27,29	49,64	23,07
5. Povišena tjelesna temperatura	65,31	25,03	9,66
6. Bol u zglobovima	62,60	29,51	7,88
7. Bol u rukama / nogama	54,31	36,93	8,76
8. Gubitak ravnoteže	82,36	13,89	3,75
9. Mišićna napetost	65,60	28,86	5,54
10. Slabost mišića	72,59	23,53	3,88
11. "Knedla" u grlu	64,99	26,05	8,96
12. Dvostruka slika	85,40	10,11	4,49
13. Zamućeni vid	74,34	17,50	8,16
14. Iznenadni gubitak vida	91,99	3,65	4,36
15. Iznenadni gubitak sluha	93,08	4,09	2,82
16. Nesvjestica	92,19	4,57	3,23
17. Iznenadni gubitak pamćenja	86,12	7,81	6,07
18. Ubrzano lupanje srca	59,37	32,66	7,97
19. Bol u grudima	65,59	26,46	7,95
20. Mučnina	47,34	40,15	12,51
21. Grčevi u trbuhu	62,15	25,05	12,79
22. Proljev	73,32	20,45	6,22
23. Povraćanje	78,75	14,19	7,05
24. Nadutost	73,78	20,37	5,85
25. Gubitak apetita	71,49	22,97	5,54
26. Nepodnošenje nekih vrsta hrane	64,51	25,17	10,32
27. Opstipacija ili neredovita stolica	84,64	11,56	3,81

28.	Žgaravica	78,88	15,66	5,44
29.	Teškoće disanja	74,13	17,71	8,15
30.	Osjećaj gušenja	84,37	9,34	6,29
31.	Kožni osip	87,16	8,44	4,5
32.	Svrbež / crvenilo kože	80,98	13,85	5,17
33.	Akne ili bubuljice	61,05	22,92	16,03
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	36,53	47,46	16,11
35.	Prekomjerno znojenje	61,75	25,79	12,46

B. Tablice sa statističkim podacima po klasterima

TABLICA B.1. Klasteri simptoma, redni broj simptoma i njihova pripadnost pojedinom klasteru

	Klasteri simptoma / Sindromi	Tjelesni simptomi u PSS-u	Zbrojiti odgovore pod rednim brojem:
1.	Pseudoneurološki (9 simptoma)	Vrtoglavica, gubitak ravnoteže, knedla u grlu, dvostruka slika, zamućeni vid, iznenadni gubitak vida, iznenadni gubitak sluha, nesvjestica, iznenadni gubitak pamćenja	2 + 8 + 11 + 12 + 13 + 14 + 15 + 16 + 17
2.	Kardiovaskularni (3 simptoma)	Ubrzano lupanje srca, bol u grudima, prekomjerno znojenje	18 + 19 + 35
3.	Muskulturni (2 simptoma)	Mišićna napetost, slabost mišića	9 + 10
4.	Respiratorni (3 simptoma)	Teškoće disanja, osjećaj gušenja, prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	29 + 30 + 34
5.	Gastrointestinalni (9 simptoma)	Mučnina, grčevi u trbuhu (osim menstrualnih bolova), proljev, povraćanje, nadutost, gubitak apetita, nepodnošenje nekih vrsta hrane, opstipacija ili neredovita stolica, žgaravica	20 + 21 + 22 + 23 + 24 + 25 + 26 + 27 + 28
6.	Dermatološki (3 simptoma)	Kožni osip, svrbež / crvenilo kože, akne ili bubuljice	31 + 32 + 33
7.	Bol / osjećaj slabosti (6 simptoma)	Glavobolje, bol u leđima, manjak energije / umor, povišena tjelesna temperatura, bol u zglobovima, bol u rukama / nogama	1 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7

TABLICA B.2. Deskriptivni pokazatelji po klasterima – skala frekvencije (N = 1637)

	Klaster simptoma	raspon	M	C	SD	K-S d p < 0,01	A (0,06)	S (0,12)	r _{it}	α
1.	Pseudoneurološki	9 – 34	11,12	10	2,81	0,23	2,62	10,33	0,26	0,74
2.	Kardiovaskularni	3 – 12	5,02	5	1,79	0,17	0,99	0,90	0,27	0,50
3.	Muskulturni	2 – 8	2,90	3	1,16	0,28	1,50	2,47	0,43	0,59
4.	Respiratorni	3 – 12	4,47	4	1,38	0,30	1,87	4,79	0,37	0,59
5.	Gastrointestinalni	9 – 32	12,91	12	3,36	0,14	1,58	4,05	0,24	0,73
6.	Dermatološki	3 – 12	4,25	4	1,49	0,25	1,70	3,71	0,29	0,45
7.	Bol / osjećaj slabosti	6 – 22	10,78	10	2,99	0,13	0,85	0,75	0,25	0,67

TABLICA B.3. Deskriptivni pokazatelji po klasterima – skala ometanja (N = 1637)

	Klaster simptoma	raspon	M	C	SD	K-S d p < 0,01	A (0,06)	S (0,12)	r _{tt}	α
1.	Pseudoneurološki	9 – 27	11,17	10	2,82	0,22	2,44	7,85	0,35	0,81
2.	Kardiovaskularni	3 – 9	4,41	4	1,38	0,16	1,06	0,88	0,31	0,57
3.	Muskulatorni	2 – 6	2,71	2	0,91	0,28	1,37	1,68	0,46	0,62
4.	Respiratorni	3 – 9	4,35	4	1,29	0,20	1,33	1,95	0,34	0,56
5.	Gastrointestinalni	9 – 27	12,35	12	3,08	0,14	1,31	2,37	0,29	0,77
6.	Dermatološki	3 – 9	3,97	4	1,23	0,24	1,62	2,82	0,34	0,54
7.	Bol / osjećaj slabosti	6 – 18	9,86	10	2,37	0,08	0,41	-0,05	0,26	0,67

TABLICA B.4. Matrica korelacija između klastera tjelesnih simptoma u Upitniku PSS – skala frekvencije (N = 1637)

		Frekvencija							
	Frekvencija	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Ukupno	1,00							
2.	Pseudoneurološki	0,80	1,00						
3.	Kardiovaskularni	0,71	0,48	1,00					
4.	Muskulatorni	0,60	0,39	0,37	1,00				
5.	Respiratorni	0,67	0,50	0,44	0,32	1,00			
6.	Gastrointestinalni	0,84	0,59	0,50	0,42	0,54	1,00		
7.	Dermatološki	0,53	0,35	0,35	0,24	0,29	0,37	1,00	
8.	Bol / osjećaj slabosti	0,80	0,53	0,50	0,52	0,41	0,57	0,30	1,00

Napomena: Sve korelacije su značajne ($p < 0,05$); u stupcu 1. navedene korelacije su spuriozne

TABLICA B.5. Matrica korelacija između klastera tjelesnih simptoma u Upitniku PSS – **skala ometanja** (N = 1637)

		Ometanje							
	Ometanje	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Ukupno	1,00							
2.	Pseudoneurološki	0,82	1,00						
3.	Kardiovaskularni	0,72	0,51	1,00					
4.	Muskulatorni	0,63	0,47	0,40	1,00				
5.	Respiratorni	0,70	0,52	0,49	0,35	1,00			
6.	Gastrointestinalni	0,86	0,62	0,55	0,47	0,57	1,00		
7.	Dermatološki	0,61	0,41	0,42	0,30	0,41	0,47	1,00	
8.	Bol / osjećaj slabosti	0,78	0,53	0,49	0,53	0,45	0,58	0,37	1,00

Napomena: Sve korelacije su značajne ($p < 0,05$); u stupcu 1. navedene korelacije su spuriozne

TABLICA B.6. Matrica korelacija između klastera tjelesnih simptoma u Upitniku PSS – **skale frekvencije i ometanja** (N = 1637)

		Ometanje							
	Frekvencija	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Ukupno	0,73	0,57	0,54	0,48	0,53	0,63	0,44	0,59
2.	Pseudoneurološki	0,58	0,63	0,40	0,34	0,40	0,46	0,31	0,39
3.	Kardiovaskularni	0,52	0,38	0,65	0,28	0,38	0,39	0,31	0,37
4.	Muskulatorni	0,41	0,28	0,26	0,65	0,25	0,30	0,22	0,38
5.	Respiratorni	0,49	0,36	0,35	0,26	0,68	0,40	0,24	0,33
6.	Gastrointestinalni	0,64	0,46	0,40	0,37	0,44	0,72	0,32	0,46
7.	Dermatološki	0,39	0,26	0,30	0,21	0,23	0,28	0,67	0,25
8.	Bol / osjećaj slabosti	0,56	0,38	0,39	0,40	0,34	0,44	0,27	0,66

Napomena: Sve korelacije su značajne ($p < 0,05$); u stupcu 1. navedene korelacije su spuriozne

C. Tablice decila

SMJERNICE ZA INTERPRETACIJU DECILA

- 1., 2., 3. decil = ispodprosječni rezultat
 - 4., 5., 6. decil = prosječni rezultati
 - 7., 8., 9. i 10. decil = iznadprosječni rezultat
- 9. i 10. decil = klinički značajan rezultat

TABLICA C.1. Granične vrijednosti decila na cijelom uzorku (N = 1637)

Decil	BROJ SIMPTOMA	FREKVENCIJA	OMETANJE
1.	≤ 3	≤ 39	≤ 37
2.	4 – 5	40 – 42	38 – 39
3.	6 – 7	43 – 44	40 – 42
4.	8 – 9	45 – 46	43 – 44
5.	10 – 11	47 – 49	45 – 47
6.	12 – 13	50 – 51	48 – 49
7.	14 – 15	52 – 55	50 – 51
8.	16 – 17	56 – 58	52 – 55
9.	18 – 20	59 – 65	56 – 61
10.	≥ 21	≥ 66	≥ 62
M	12,28	51,46	48,82
SD	6,59	11,15	10,06
Medijan	12	49,58	47,92
Raspon	0 – 35	35 – 119	35 – 105

TABLICA C.2. Granične vrijednosti decila u uzorku osnovnoškolaca – dječaci (N = 412)

<i>Decil</i>	<i>BROJ SIMPTOMA</i>	<i>FREKVENCIJA</i>	<i>OMETANJE</i>
1.	≤ 1	≤ 37	≤ 36
2.	2 – 3	38 – 39	37 – 38
3.	4 – 5	40 – 41	39 – 41
4.	6	42 – 43	42 – 43
5.	7 – 8	44 – 45	44 – 46
6.	9	46 – 47	47 – 48
7.	10 – 11	48 – 49	49
8.	12 – 14	50 – 54	50 – 52
9.	15 – 17	55 – 60	53 – 57
10.	≥ 18	≥ 61	≥ 58
<i>M</i>	<i>9,70</i>	<i>48,11</i>	<i>47,18</i>
<i>SD</i>	<i>6,26</i>	<i>10,98</i>	<i>9,57</i>
<i>Medijan</i>	<i>9</i>	<i>45,88</i>	<i>46,34</i>
<i>Raspon</i>	<i>0 – 31</i>	<i>35 – 119</i>	<i>35 – 105</i>

TABLICA C.3. Granične vrijednosti decila u uzorku osnovnoškolaca – djevojčice (N = 404)

<i>Decil</i>	<i>BROJ SIMPTOMA</i>	<i>FREKVENCIJA</i>	<i>OMETANJE</i>
1.	≤ 4	≤ 39	≤ 38
2.	5 – 6	40 – 42	39 – 41
3.	7 – 8	43 – 45	42 – 44
4.	9 – 10	46 – 47	45 – 47
5.	11	48 – 49	48 – 49
6.	12 – 13	50 – 52	50 – 52
7.	14	53 – 55	53 – 54
8.	15 – 16	56 – 58	55 – 57
9.	17 – 20	59 – 65	58 – 62
10.	≥ 21	≥ 66	≥ 63
<i>M</i>	12,39	51,99	50,79
<i>SD</i>	6,39	11,08	10,55
<i>Medijan</i>	12	50	49,51
<i>Raspon</i>	0 – 34	35 – 118	35 – 98

TABLICA C.4. Granične vrijednosti decila u uzorku srednjoškolaca – mladići (N = 209)

<i>Decil</i>	<i>BROJ SIMPTOMA</i>	<i>FREKVENCIJA</i>	<i>OMETANJE</i>
1.	≤ 3	≤ 39	≤ 36
2.	4 – 6	40 – 42	37 – 38
3.	7 – 8	43 – 44	39 – 40
4.	9	45 – 46	41 – 42
5.	10	47 – 48	43 – 44
6.	11 – 12	49 – 50	45 – 47
7.	13 – 14	51 – 53	48 – 49
8.	15 – 17	54 – 57	50 – 52
9.	18 – 21	58 – 65	53 – 59
10.	≥ 22	≥ 66	≥ 60
<i>M</i>	12,30	51,48	47,34
<i>SD</i>	6,71	12,08	9,57
<i>Medijan</i>	11	49	45
<i>Raspon</i>	0 – 32	35 – 119	35 – 105

TABLICA C.5. Granične vrijednosti decila u uzorku srednjoškolaca – djevojke (N = 285)

<i>Decil</i>	<i>BROJ SIMPTOMA</i>	<i>FREKVENCIJA</i>	<i>OMETANJE</i>
1.	≤ 6	≤ 43	≤ 40
2.	7 – 8	44	41 – 42
3.	9 – 10	45 – 47	43 – 44
4.	11	48 – 49	45 – 47
5.	12 – 13	50 – 52	48 – 49
6.	14 – 15	53 – 54	50 – 51
7.	16	55 – 57	52 – 54
8.	17 – 19	58 – 61	55 – 58
9.	20 – 22	62 – 67	59 – 64
10.	≥ 23	≥ 68	≥ 65
<i>M</i>	14,53	54,55	51,44
<i>SD</i>	6,11	10,21	9,66
<i>Medijan</i>	14	53	49,10
<i>Raspon</i>	3 – 32	38 – 93	35 – 90

TABLICA C.6. Granične vrijednosti decila u uzorku studenata (N = 75)

<i>Decil</i>	<i>BROJ SIMPTOMA</i>	<i>FREKVENCIJA</i>	<i>OMETANJE</i>
1.	≤ 3	≤ 39	35
2.	5	40	36
3.	6	41	37
4.	7	42	38 – 39
5.	8	43 – 45	40
6.	9 – 11	46 – 47	41
7.	12 – 13	48 – 49	42 – 43
8.	14 – 15	50 – 53	44 – 47
9.	16 – 18	54 – 59	48 – 53
10.	≥ 19	≥ 60	≥ 54
<i>M</i>	<i>10,93</i>	<i>47,92</i>	<i>42,8</i>
<i>SD</i>	<i>6,26</i>	<i>8,59</i>	<i>7,14</i>
<i>Medijan</i>	<i>9</i>	<i>46</i>	<i>41</i>
<i>Raspon</i>	<i>0 – 35</i>	<i>35 – 74</i>	<i>35 – 63</i>

TABLICA C.7. Granične vrijednosti decila u uzorku studentica (N = 252)

<i>Decil</i>	<i>BROJ SIMPTOMA</i>	<i>FREKVENCIJA</i>	<i>OMETANJE</i>
1.	≤ 5	≤ 40	≤ 37
2.	6 – 7	41 – 44	38 – 40
3.	8 – 10	45 – 46	41
4.	11	47 – 50	42 – 44
5.	12 – 13	51	45 – 46
6.	14 – 15	52 – 54	47 – 48
7.	16	55 – 56	49 – 51
8.	17 – 18	57 – 60	52 – 53
9.	19 – 21	61 – 66	54 – 59
10.	≥ 22	≥ 67	≥ 60
<i>M</i>	14,17	53,61	48,39
<i>SD</i>	6,43	10,85	9,69
<i>Medijan</i>	14	52	47
<i>Raspon</i>	1 – 32	36 – 112	35 – 92

U ovom poglavlju nalaze se Upitnici za procjenu psihosomatskih simptoma na hrvatskom jeziku, te na engleskom, njemačkom i slovenskom. U skladu s Uvjetima internetne upotrebe koji su navedeni na početku ovog priručnika, upitnici se mogu besplatno preuzimati i upotrebljavati u nekomercijalne svrhe, a pod uvjetima opisanim na web stranici Morepress https://morepress.unizd.hr/index_hr.php.

A - UPITNICI NA HRVATSKOM JEZIKU

PSS Upitnik samoprocjene za djecu, adolescente i odrasle

PSS-R Upitnik kojim roditelji ili skrbnici procjenjuju djetetove simptome

PSS-D Upitnik kojim druge osobe procjenjuju djetetove simptome

PSS Obrazac za bodovanje

The Psychosomatic Scale (PSS), whether in Croatian or in translation, is copyrighted document (see the conditions on the web page https://morepress.unizd.hr/index_en.php) that may not be modified in any way, but paper versions may be downloaded and subsequently photocopied without charge for non-commercial purposes only, as long as you give credit to the authors of the scale:

Vulić-Prtorić, A. (2019) **Psychosomatic Symptoms Scale (PSS): manual, normative data and questionnaires**. University of Zadar: Department of Psychology, Croatia.

If you would like to use PSS please refer to the following paper for more informations: Vulić-Prtorić, A. (2016) **Somatic complaints in adolescence: Prevalence patterns across gender and age**. Psychological Topics, 25, 1, 75–105. [http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita Vulić-Prtorić/Znanstveni radovi/Somatic symptoms.PDF](http://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vulić-Prtorić/Znanstveni%20radovi/Somatic%20symptoms.PDF)

For more results with this scale please visit author web page: <http://www.unizd.hr/psihologija/nastavnici/anita-vulic-prtoric/znanstveni-radovi>

B - UPITNICI NA STRANIM JEZICIMA

PSS Psychosomatic symptoms scale for children, adolescents and adults

PSS Psychosomatische Symptomskala für Kinder, Jugendliche und Erwachsene

PSS Lestvica psihosomatskih simptomov za otroke, mladostnike in odrasle

PSS Scoring sheet

PSS Upitnik samoprocjene za djecu, adolescente i odrasle

Ovim upitnikom želimo saznati nešto više o zdravlju djece i odraslih. Za početak – **što mislite, kakvo je vaše zdravlje općenito?** (Označite svoj odgovor križićem ☒.)

izvrsno vrlo dobro osrednje loše

U tablici dolje nalazi se lista različitih zdravstvenih problema koji ponekad muče svakog od nas. Molimo vas da uz svaki navedeni zdravstveni problem označite svoj odgovor na dva pitanja:

1. Koliko ste ga često doživjeli u posljednja 3 mjeseca? i

2. Koliko vas je to ometalo u svakodnevnim aktivnostima?

		1. Koliko ste često to doživjeli?				2. Koliko vas je to ometalo?		
		Nikada	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan	Nimalo	Osrednje	Jako
1.	Glavobolje	1	2	3	4	1	2	3
2.	Vrtoglavica	1	2	3	4	1	2	3
3.	Bol u leđima	1	2	3	4	1	2	3
4.	Manjak energije / umor	1	2	3	4	1	2	3
5.	Povišena tjelesna temperatura	1	2	3	4	1	2	3
6.	Bol u zglobovima	1	2	3	4	1	2	3
7.	Bol u rukama / nogama	1	2	3	4	1	2	3
8.	Gubitak ravnoteže	1	2	3	4	1	2	3
9.	Mišićna napetost	1	2	3	4	1	2	3
10.	Slabost mišića	1	2	3	4	1	2	3
11.	“Knedla“ u grlu	1	2	3	4	1	2	3
12.	Dvostruka slika	1	2	3	4	1	2	3
13.	Zamućeni vid	1	2	3	4	1	2	3
14.	Iznenadni gubitak vida	1	2	3	4	1	2	3
15.	Iznenadni gubitak sluha	1	2	3	4	1	2	3

		1. Koliko ste često to doživjeli?				2. Koliko vas je to ometalo?		
		Nikada	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan	Nimalo	Osrednje	Jako
16.	Nesvjestica	1	2	3	4	1	2	3
17.	Iznenadni gubitak pamćenja	1	2	3	4	1	2	3
18.	Ubrzano lupanje srca	1	2	3	4	1	2	3
19.	Boj u grudima	1	2	3	4	1	2	3
20.	Mučnina	1	2	3	4	1	2	3
21.	Grčevi u trbuhu	1	2	3	4	1	2	3
22.	Proljevi	1	2	3	4	1	2	3
23.	Povraćanje	1	2	3	4	1	2	3
24.	Nadutost	1	2	3	4	1	2	3
25.	Gubitak apetita	1	2	3	4	1	2	3
26.	Nepodnošenje nekih vrsta hrane	1	2	3	4	1	2	3
27.	Opstipacija ili neredovita stolica	1	2	3	4	1	2	3
28.	Žgaravica	1	2	3	4	1	2	3
29.	Teškoće disanja	1	2	3	4	1	2	3
30.	Osjećaj gušenja	1	2	3	4	1	2	3
31.	Kožni osip	1	2	3	4	1	2	3
32.	Svrbež / crvenilo kože	1	2	3	4	1	2	3
33.	Akne ili bubuljice	1	2	3	4	1	2	3
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	1	2	3	4	1	2	3
35.	Prekomjerno znojenje	1	2	3	4	1	2	3

36. Jeste li se zbog navedenih zdravstvenih problema morali obratiti liječniku?

Ne Da

37. Bolujete li od neke bolesti poput npr. astme, alergija, dijabetesa i sl.?

Ne Da Od koje? _____

38. Upotrebljavate li zbog toga neke lijekove?

Ne Da Koje? _____

39. Ako ste u posljednja 3 mjeseca trpjeli bolove, koje biste izdvojili kao najneugodnije? Navedite: _____

40. Kako biste, na skali od 0 do 10, procijenili intenzitet tih bolova? (Zaokružite odgovarajući broj.)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nema boli	Blagi simptomi boli			Umjerena bol			Jaka bol		Vrlo jaka bol	

41. Upotrebljavate li neke lijekove protiv bolova?

Ne Da Koje? _____

42. Ako DA, koliko ste često upotrebljavali lijekove protiv bolova u posljednja 3 mjeseca?

- svakodnevno
- nekoliko puta tjedno
- 1-2 puta tjedno
- nekoliko puta mjesečno
- 1-2 puta mjesečno

PSS-R Upitnik kojim roditelji ili skrbnici procjenjuju djetetove simptome

Ovim upitnikom želimo saznati nešto više o zdravstvenim problemima učenika u našim školama. Za početak – **procijenite kakvo je zdravlje Vašeg djeteta općenito** (označite svoj odgovor križićem ☒).

izvrsno **vrlo dobro** **osrednje** **loše**

U tablici dolje nalazi se lista različitih zdravstvenih problema koji ponekad muče svako dijete. Molimo Vas da uz svaki navedeni zdravstveni problem označite svoj odgovor na 2 pitanja:

1. Koliko je često dijete doživjelo navedeni simptom u posljednja 3 mjeseca? i

2. Koliko ga je to ometalo u svakodnevnim aktivnostima?

	1. Koliko je često to doživjelo?				2. Koliko ga je to ometalo?		
	Nikada	Nekoliko puta mjesечно	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan	Nimalo	Osrednje	Jako
1. Glavobolje	1	2	3	4	1	2	3
2. Vrtoglavica	1	2	3	4	1	2	3
3. Bol u leđima	1	2	3	4	1	2	3
4. Manjak energije / umor	1	2	3	4	1	2	3
5. Povišena tjelesna temperatura	1	2	3	4	1	2	3
6. Bol u zglobovima	1	2	3	4	1	2	3
7. Bol u rukama / nogama	1	2	3	4	1	2	3
8. Gubitak ravnoteže	1	2	3	4	1	2	3
9. Mišićna napetost	1	2	3	4	1	2	3
10. Slabost mišića	1	2	3	4	1	2	3
11. "Knedla" u grlu	1	2	3	4	1	2	3
12. Dvostruka slika	1	2	3	4	1	2	3
13. Zamućeni vid	1	2	3	4	1	2	3
14. Iznenadni gubitak vida	1	2	3	4	1	2	3
15. Iznenadni gubitak sluha	1	2	3	4	1	2	3

		1. Koliko je često to doživjelo?				2. Koliko ga je to ometalo?		
		Nikada	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan	Nimalo	Osrednje	Jako
16.	Nesvjestica	1	2	3	4	1	2	3
17.	Iznenadni gubitak pamćenja	1	2	3	4	1	2	3
18.	Ubrzano lupanje srca	1	2	3	4	1	2	3
19.	Boj u grudima	1	2	3	4	1	2	3
20.	Mučnina	1	2	3	4	1	2	3
21.	Grčevi u trbuhu	1	2	3	4	1	2	3
22.	Proljevi	1	2	3	4	1	2	3
23.	Povraćanje	1	2	3	4	1	2	3
24.	Nadutost	1	2	3	4	1	2	3
25.	Gubitak apetita	1	2	3	4	1	2	3
26.	Nepodnošenje nekih vrsta hrane	1	2	3	4	1	2	3
27.	Opstipacija ili neredovita stolica	1	2	3	4	1	2	3
28.	Žgaravica	1	2	3	4	1	2	3
29.	Teškoće disanja	1	2	3	4	1	2	3
30.	Osjećaj gušenja	1	2	3	4	1	2	3
31.	Kožni osip	1	2	3	4	1	2	3
32.	Svrbež / crvenilo kože	1	2	3	4	1	2	3
33.	Akne ili bubuljice	1	2	3	4	1	2	3
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	1	2	3	4	1	2	3
35.	Prekomjerno znojenje	1	2	3	4	1	2	3

36. Je li dijete zbog navedenih zdravstvenih problema moralo ići k liječniku?

Ne Da

37. Boluje li dijete od neke bolesti poput npr. astme, alergija, dijabetesa i sl.?

Ne Da Od koje? _____

38. Upotrebljava li zbog toga neke lijekove?

Ne Da Koje? _____

39. Ako je dijete u posljednja 3 mjeseca trpjelo bolove, koje biste izdvojili kao najneugodnije? Navedite: _____

40. Kako biste, na skali od 0 do 10, procijenili intenzitet tih bolova? (Zaokružite odgovarajući broj.)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nema boli	Blagi simptomi boli			Umjerena bol			Jaka bol		Vrlo jaka bol	

41. Upotrebljava li dijete neke lijekove protiv bolova?

Ne Da Koje? _____

42. Ako DA, koliko je često upotrebljavalo lijekove protiv bolova u posljednja 3 mjeseca?

- svakodnevno
 nekoliko puta tjedno
 1-2 puta tjedno
 nekoliko puta mjesečno
 1-2 puta mjesečno

Upitnik ispunjava: majka otac netko drugi (tko?) _____

PSS-D Upitnik kojim druge osobe procjenjuju djetetove simptome

Ovim upitnikom želimo saznati nešto više o zdravstvenim problemima učenika u našim školama. Za početak – **procijenite kakvo je zdravlje djeteta općenito** (označite svoj odgovor križicom ☒).

izvrsno vrlo dobro osrednje loše

U tablici dolje nalazi se lista različitih zdravstvenih problema koji ponekad muče svako dijete. Molimo Vas da uz svaki navedeni zdravstveni problem označite svoj odgovor na 2 pitanja:

1. Koliko je često dijete doživjelo navedeni simptom u posljednja 3 mjeseca? i

2. Koliko ga je to ometalo u svakodnevnim aktivnostima?

	1. Koliko je često to doživjelo?				2. Koliko ga je to ometalo?		
	Nikada	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan	Nimalo	Osrednje	Jako
1. Glavobolje	1	2	3	4	1	2	3
2. Vrtoglavica	1	2	3	4	1	2	3
3. Bol u leđima	1	2	3	4	1	2	3
4. Manjak energije / umor	1	2	3	4	1	2	3
5. Povišena tjelesna temperatura	1	2	3	4	1	2	3
6. Bol u zglobovima	1	2	3	4	1	2	3
7. Bol u rukama / nogama	1	2	3	4	1	2	3
8. Gubitak ravnoteže	1	2	3	4	1	2	3
9. Mišićna napetost	1	2	3	4	1	2	3
10. Slabost mišića	1	2	3	4	1	2	3
11. "Knedla" u grlu	1	2	3	4	1	2	3
12. Dvostruka slika	1	2	3	4	1	2	3
13. Zamućeni vid	1	2	3	4	1	2	3
14. Iznenadni gubitak vida	1	2	3	4	1	2	3
15. Iznenadni gubitak sluha	1	2	3	4	1	2	3

		1. Koliko je često to doživjelo?				2. Koliko ga je to ometalo?		
		Nikada	Nekoliko puta mjesечно	Nekoliko puta tjedno	Gotovo svaki dan	Nimalo	Osrednje	Jako
16.	Nesvjestica	1	2	3	4	1	2	3
17.	Iznenadni gubitak pamćenja	1	2	3	4	1	2	3
18.	Ubrzano lupanje srca	1	2	3	4	1	2	3
19.	Bol u grudima	1	2	3	4	1	2	3
20.	Mučnina	1	2	3	4	1	2	3
21.	Grčevi u trbuhu	1	2	3	4	1	2	3
22.	Proljevi	1	2	3	4	1	2	3
23.	Povraćanje	1	2	3	4	1	2	3
24.	Nadutost	1	2	3	4	1	2	3
25.	Gubitak apetita	1	2	3	4	1	2	3
26.	Nepodnošenje nekih vrsta hrane	1	2	3	4	1	2	3
27.	Opstipacija ili neredovita stolica	1	2	3	4	1	2	3
28.	Žgaravica	1	2	3	4	1	2	3
29.	Teškoće disanja	1	2	3	4	1	2	3
30.	Osjećaj gušenja	1	2	3	4	1	2	3
31.	Kožni osip	1	2	3	4	1	2	3
32.	Svrbež / crvenilo kože	1	2	3	4	1	2	3
33.	Akne ili bubuljice	1	2	3	4	1	2	3
34.	Prehlada (začepljen nos, kašalj i sl.)	1	2	3	4	1	2	3
35.	Prekomjerno znojenje	1	2	3	4	1	2	3

36. Je li dijete zbog navedenih zdravstvenih problema moralo ići k liječniku?

Ne Da

37. Boluje li dijete od neke bolesti poput npr. astme, alergija, dijabetesa i sl.?

Ne Da Od koje? _____

38. Upotrebljava li zbog toga neke lijekove?

Ne Da Koje? _____

39. Ako je dijete u posljednja 3 mjeseca trpjelo bolove, koje biste izdvojili kao najneugodnije? Navedite: _____

40. Kako biste, na skali od 0 do 10, procijenili intenzitet tih bolova? (Zaokružite odgovarajući broj.)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nema boli	Blagi simptomi boli			Umjerena bol			Jaka bol		Vrlo jaka bol	

41. Upotrebljava li dijete neke lijekove protiv bolova?

Ne Da Koje? _____

42. Ako DA, koliko je često upotrebljavalo lijekove protiv bolova u posljednja 3 mjeseca?

- svakodnevno
- nekoliko puta tjedno
- 1-2 puta tjedno
- nekoliko puta mjesečno
- 1-2 puta mjesečno

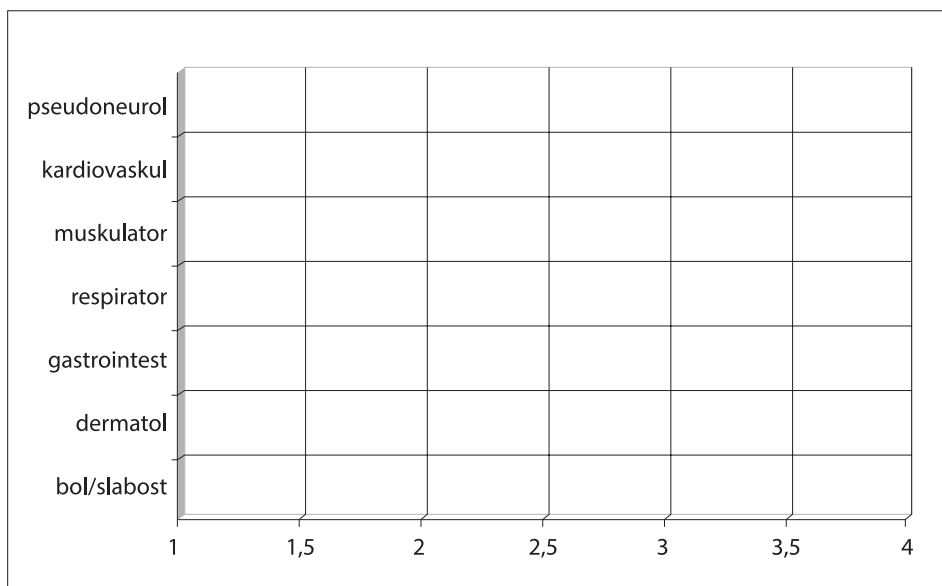
Upitnik ispunjava: _____

Ime i prezime: _____ Datum: _____

REZULTATI - UKUPNO:

BROJ =		FREKVENCIJA =		OMETANJE =	
Decil =		Decil =		Decil =	

SINDROM	ČESTICE u PSS-u	FREKVENCIJA zbroj / broj čestica	OMETANJE zbroj / broj čestica
Pseudoneurološki	2 + 8 + 11 + 12 + 13 + 14 + 15 + 16 + 17	/9 =	/9 =
Kardiovaskularni	18 + 19 + 35	/3 =	/3 =
Muskulatorni	9 + 10	/2 =	/2 =
Respiratorni	29 + 30 + 34	/3 =	/3 =
Gastrointestinalni	20 + 21 + 22 + 23 + 24 + 25 + 26 + 27 + 28	/9 =	/9 =
Dermatološki	31 + 32 + 33	/3 =	/3 =
Bol / osjećaj slabosti	1 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7	/6 =	/6 =

PSS Psychosomatic symptoms scale for children, adolescents and adults

With this questionnaire we would like to find more about health problems in children and adults. For the beginning: **How would you rate your health in general?** (Mark your answer with ☒)

excellent very good good bad

Listed below are different health problems that occasionally bothered each of us. Please, beside each problem mark your answer on two questions on the right side:

1. How often have you had this problem within last 3 months? and
2. How much does it bother you in daily activities?

		1. How often have you had this problem?				2. How much does it bother you?		
		Never	A few times a month	A few times a week	Almost every day	Not at all	A little	A lot
1.	Headaches	1	2	3	4	1	2	3
2.	Vertigo	1	2	3	4	1	2	3
3.	Back pain	1	2	3	4	1	2	3
4.	Lack of energy / Fatigue	1	2	3	4	1	2	3
5.	High body temperature	1	2	3	4	1	2	3
6.	Pain in joints	1	2	3	4	1	2	3
7.	Pain in arms or / and legs	1	2	3	4	1	2	3
8.	Loss of balance	1	2	3	4	1	2	3
9.	Muscle tenseness	1	2	3	4	1	2	3
10.	Muscle weakness	1	2	3	4	1	2	3
11.	Lump in throat	1	2	3	4	1	2	3
12.	Double vision	1	2	3	4	1	2	3
13.	Blurred vision	1	2	3	4	1	2	3
14.	Sudden loss of sight	1	2	3	4	1	2	3
15.	Sudden loss of voice	1	2	3	4	1	2	3

		1. How often have you had this problem?				2. How much does it bother you?		
		Never	A few times a month	A few times a week	Almost every day	Not at all	A little	A lot
16.	Fainting	1	2	3	4	1	2	3
17.	Sudden memory loss	1	2	3	4	1	2	3
18.	Heart beating too fast	1	2	3	4	1	2	3
19.	Pain in chest	1	2	3	4	1	2	3
20.	Nausea	1	2	3	4	1	2	3
21.	Pain in stomach	1	2	3	4	1	2	3
22.	Diarrhea	1	2	3	4	1	2	3
23.	Vomiting	1	2	3	4	1	2	3
24.	Bloated stomach	1	2	3	4	1	2	3
25.	Appetite loss	1	2	3	4	1	2	3
26.	Food intolerance	1	2	3	4	1	2	3
27.	Constipation	1	2	3	4	1	2	3
28.	Heart - burn	1	2	3	4	1	2	3
29.	Breathing difficulties	1	2	3	4	1	2	3
30.	Sense of choking	1	2	3	4	1	2	3
31.	Skin rash	1	2	3	4	1	2	3
32.	Skin itching / redness	1	2	3	4	1	2	3
33.	Acne and pimples	1	2	3	4	1	2	3
34.	Cold (sore throat, cough, etc.)	1	2	3	4	1	2	3
35.	Over - perspiration	1	2	3	4	1	2	3

36. Have you had to visit the doctor because of your health-related problems?

No Yes

37. Do you have a disease such as asthma, allergies, diabetes etc.?

No Yes Which one? _____

38. Do you have to take some medicine for those health problems?

No Yes What pills? _____

39. If you have been suffering from pain in the last 3 months, what would you describe as the most unpleasant? Name them: _____

40. How would you rate your pain intensity on the scale from 0 to 10? (circle the number).

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
No pain	Very mild pain			Moderate pain			Intense pain		Very intense pain	

41. Do you take some painkillers?

No Yes Which one? _____

42. If your answer is YES, how often did you take painkillers in the last 3 months?

- everyday
- few times a week
- 1-2 times a week
- several times a month
- 1-2 times a month

PSS Psychosomatische Symptomskala für Kinder, Jugendliche und Erwachsene

Mit diesem Fragebogen würden wir gerne mehr über die gesundheitlichen Probleme der Schüler in unseren Schulen wissen. Für den Anfang – wie empfindest Du Deine Gesundheit im Allgemeinen? (Bitte die ausgewählte Antwort ankreuzen ☒).

Ausgezeichnet **Sehr gut** **Mittelmässig** **Schlecht**

In der folgenden Tabelle findest Du gesundheitliche Probleme, die jeden von uns mal stören. Bitte kreuze Deine Antwort, bei folgender Aufzählung der gesundheitlichen Probleme (siehe Tabelle), unter folgenden zwei Fragen an:

1. Wie oft hast Du in den letzten 3 Monaten dieses Problem gehabt?

2. Wie sehr hat Dich das im Alltag gestört?

	1. Wie oft hast Du dieses Problem gehabt?				2. Wie sehr hat Dich das gestört?		
	Niemals	Ein paar mal pro Monat	Ein paar mal pro Woche	Fast jeden Tag	Nie	Ein bißchen	Sehr
1. Kopfschmerzen	1	2	3	4	1	2	3
2. Schwindel	1	2	3	4	1	2	3
3. Rückenschmerzen	1	2	3	4	1	2	3
4. Schwächegefühl / fatigue	1	2	3	4	1	2	3
5. Erhöhte Temperatur	1	2	3	4	1	2	3
6. Gelenkschmerzen	1	2	3	4	1	2	3
7. Schmerzen in Armen und/oder Beinen	1	2	3	4	1	2	3
8. Gleichgewichtsstörung	1	2	3	4	1	2	3
9. Muskel-anspannung	1	2	3	4	1	2	3
10. Muskelschwäche	1	2	3	4	1	2	3
11. Kloß im Hals	1	2	3	4	1	2	3
12. Doppelbilder	1	2	3	4	1	2	3
13. Verschwommene Sicht	1	2	3	4	1	2	3
14. Plötzlicher Verlust des Sehvermögens	1	2	3	4	1	2	3
15. Plötzlicher Verlust des Hörvermögens	1	2	3	4	1	2	3

		1. Wie oft hast Du dieses Problem gehabt?				2. Wie sehr hat Dich das gestört?		
		Niemals	Ein paar mal pro Monat	Ein paar mal pro Woche	Fast jeden Tag	Nie	Ein bißchen	Sehr
16.	Ohnmacht	1	2	3	4	1	2	3
17.	Plötzlicher Gedächtnisverlust	1	2	3	4	1	2	3
18.	Herzrasen	1	2	3	4	1	2	3
19.	Schmerzen im Brustkorb	1	2	3	4	1	2	3
20.	Brechreiz	1	2	3	4	1	2	3
21.	Magenkrämpfe	1	2	3	4	1	2	3
22.	Durchfall	1	2	3	4	1	2	3
23.	Erbrechen	1	2	3	4	1	2	3
24.	Aufgeblasener Bauch	1	2	3	4	1	2	3
25.	Appetitsverlust	1	2	3	4	1	2	3
26.	Lebensmittelintolleranz	1	2	3	4	1	2	3
27.	Verstopfung oder unregelmäßiger Stuhlgang	1	2	3	4	1	2	3
28.	Magen-übersäuerung	1	2	3	4	1	2	3
29.	Atem-beschwerden	1	2	3	4	1	2	3
30.	Würgegefühl	1	2	3	4	1	2	3
31.	Hautausschlag	1	2	3	4	1	2	3
32.	Hautjucken / hautrötung	1	2	3	4	1	2	3
33.	Akne oder Pickel	1	2	3	4	1	2	3
34.	Erkältung (Schnupfen, Husten etc.)	1	2	3	4	1	2	3
35.	Übermässiges Schwitzen	1	2	3	4	1	2	3

36. Musstest Du einen Arzt aufsuchen wegen der obengenannten gesundheitlichen Probleme?

- Ja
- Nein

37. Hast Du eine Krankheit wie Asthma, Allergien, Diabetes etc. ?

- Ja Welche Krankheit? _____
- Nein

38. Bekommst Du wegen dieser Krankheit Medikamente?

- Nein Ja Welche? _____

39. Wenn Du in den letzten 3 Monaten unter Schmerzen gelitten hast, welche waren für Dich die unangenehmsten von allem?

40. Was war die Stärke dieser Schmezen (bitte kreuz die Nummer unter dem Emoi):

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kein symptome	Leichte Schmerz			Massige Schmerz				Starker schmerz	Sehr starker Schmerz	

41. Bekommst Du Schmerz lindende Arzneimittel ?

- Nein Ja Welche? _____

42. Wenn JA, wie oft in den letzten 3 Monaten hastu Du diese Schmerzmittel genommen ?

- jeden Tag
- mehrere male in einer Woche
- 1-2 mal wöchentlich
- mehrere mal in einem Monat
- 1-2 mal monatlich

PSS Lestvica psihosomatskih simptomov za otroke, mladostnike in odrasle

Z tem vprašalnikom bi radi več zvedeli o zdravstvenih problemih učencev v naših šolah. Najprej – kakšno je nasplošno tvoje zdravlje? (označi svoj odgovor z križcem ☒)

odlično zelo dobro ne ravno dobro slabo

V sledeči tabeli je lista raznih zdravstvenih problemov kateri včasih vsakega mučijo. Prosimo te, da ob vsakemu zdravstvenem problemu označis svoj odgovor na dva vprašanja. Predvsem:

1. Koliko krat si v zadnja 3 meseca doživel ta problem?

2. Koliko te je ta problem v vsakodnevnih ativnostih motil?

	1. Koliko si doživel ta problem?				2. Koliko te je ta problem motil?		
	Nikoli	Nekekrat mesečno	Nekekrat tedno	Skoraj vsak dan	Nič	Malo	Zelo
1. Glavobol	1	2	3	4	1	2	3
2. Vrtoglavica	1	2	3	4	1	2	3
3. Križobol	1	2	3	4	1	2	3
4. Pomanjkanje energije / fatigue	1	2	3	4	1	2	3
5. Povečana telesna temperatura	1	2	3	4	1	2	3
6. Bolečine v sklepih	1	2	3	4	1	2	3
7. Bolečine v rokah / v nogah	1	2	3	4	1	2	3
8. Pomanjkanje ravnoteže	1	2	3	4	1	2	3
9. Napetost v mišicah	1	2	3	4	1	2	3
10. Mišična slabost	1	2	3	4	1	2	3
11. Kepa v grlu	1	2	3	4	1	2	3
12. Podvojena slika	1	2	3	4	1	2	3
13. Nejasen vid	1	2	3	4	1	2	3
14. Trenotna izguba vida	1	2	3	4	1	2	3
15. Trenotna izguba sluha	1	2	3	4	1	2	3

		1. Koliko si doživel ta problem?				2. Koliko te je ta problem motil?		
		Nikoli	Nekekrat mesečno	Nekekrat tedno	Skoraj vsak dan	Nič	Malo	Zelo
16.	Nezavest	1	2	3	4	1	2	3
17.	Trenotna izguba spomina	1	2	3	4	1	2	3
18.	Pospešeno bitje srca	1	2	3	4	1	2	3
19.	Bolečine v prsih	1	2	3	4	1	2	3
20.	Slabost	1	2	3	4	1	2	3
21.	Trebušni krči	1	2	3	4	1	2	3
22.	Driska	1	2	3	4	1	2	3
23.	Bruhanje	1	2	3	4	1	2	3
24.	Napihljen trebuh	1	2	3	4	1	2	3
25.	Izguba apetita	1	2	3	4	1	2	3
26.	Neprenašanje nekaterih živil	1	2	3	4	1	2	3
27.	Opstipacija ali neredna prebava	1	2	3	4	1	2	3
28.	Višek želodčne kisline	1	2	3	4	1	2	3
29.	Otežano dihanje	1	2	3	4	1	2	3
30.	Občutek davljenja	1	2	3	4	1	2	3
31.	Kožni ispuščaj	1	2	3	4	1	2	3
32.	Srbenje / rdeča koža	1	2	3	4	1	2	3
33.	Akne / mozolji	1	2	3	4	1	2	3
34.	Prehlad	1	2	3	4	1	2	3
35.	Prekomerno potenje	1	2	3	4	1	2	3

36. Ali si se zaradi naštetih zdravstvenih problemov obrnil na zdravnika?

Ja

Ne

37. Ali imas neko bolezen kot npr. astma, alergije, diabetes itd.?

Ja Katero bolezen? _____

Ne

38. Ali uporabljaš zaradi tega kakšna zdravila?

Ne Ja Katera? _____

39. Če si v zadnjih treh mesecih trpel bolečine, katere bi izdvojil kot najhujše?

Navedite: _____

40. Kako bi, na skali od 0 do 10 precenil intenzitet bolečin (zaokrožite število)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Brez bolečin	Blagi simptomi bolečine			Zmerna bolečina			Močna bolečina		Zelo močna bolečina	

41. Ali uporabljaš kakšna zdravila proti bolečinam?

Ne Ja Katera? _____

42. Če JA, koliko pogosto si uporabljal zdravila proti bolečinam v zadnja 3 meseca?

vsak dan

večkrat tedensko

1-2 krat tedensko

večkrat mesečno

1-2 krat mesečno

Name and surname: _____ **Date:** _____

RESULTS - TOTAL:

NUMBER =		FREQUENCY =		DISTRESS =	
Decil =		Decil =		Decil =	

SYNDROME	NUMBER OF PSS ITEMS	FREQUENCY sum / number of items	DISTRESS sum / number of items
Pseudoneurological	2+8+11+12+13+14+15+16+17	/9=	/9=
Cardiovascular	18+19+35	/3=	/3=
Musculoskeletal	9+10	/2=	/2=
Respiratory	29+30+34	/3=	/3=
Gastrointestinal	20+21+22+23+24+25+26+27+28	/9=	/9=
Dermatological	31+32+33	/3=	/3=
Pain / weakness	1+3+4+5+6+7	/6=	/6=

